

atteliér

časopis

ve

**Komička Simona Salátová:
Ľudia si myslia, že do
mňa môžu kopat'**

domáce násilie | transrodoví ľudia | ombudsmanka Hanzelová

06 | apríl 2022 | 19. ročník

Rodová nerovnosť v platovom ohodnotení

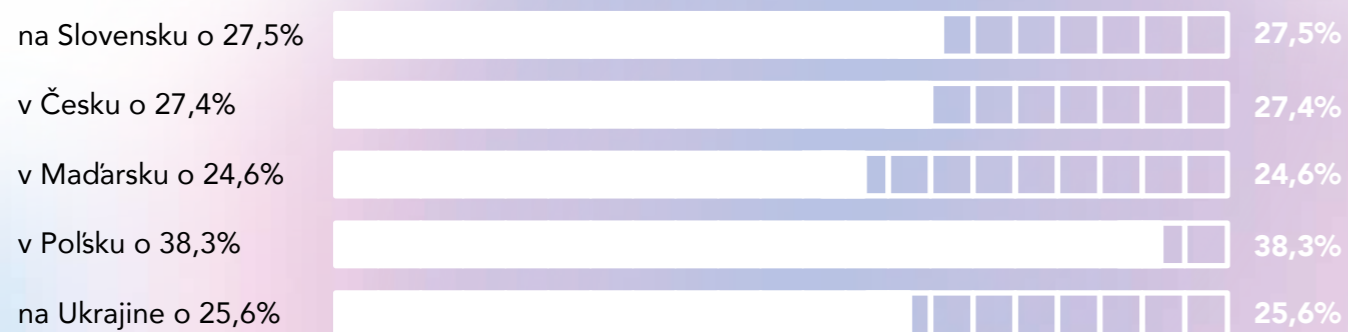
Platy zamestnancov v Slovenskej republike sa štandardne pohybujú v rozmedzí od 817 do 2442 eur, pričom ide o hrubý mesačný plat vrátane bonusov.

Na Slovensku vo všeobecnosti muži zarábajú o **27,5%** viac ako ženy.

Muži zarábajú v priemere **1711 eur**.
Ženy zarábajú v priemere **1342 eur**.

Rozdiel v platoch žien a mužov je aj v okolitých krajinách, pričom v každej zarábajú viac muži ako ženy:

Najlepšie platené pozície na Slovensku:
(zastúpenie žien a mužov na daných pozíciách)

Pozícia	ženy (%)	muži (%)
Generálny riaditeľ	14%	86%
Riaditeľ IT	0%	100%
Ekonomický riaditeľ	35%	65%
Výkonný riaditeľ	19%	81%
Country manager	29%	71%

Najhoršie platené pozície na Slovensku:
(zastúpenie žien a mužov na daných pozíciách)

Pozícia	ženy (%)	muži (%)
Plavčík	0%	100%
Vrátnik	0%	100%
Upratovačka	93%	7%
Krajčír	100%	0%
Pomocná sila v kuchyni	88%	12%

redakcia

šéfredaktorka

Šimona Tomková

redaktori

Beáta Čúzyová
Lenka Šamajová
Erik Šiška
Katarína Borovská
Adriana Brňáková
Bernadetta Čaranová
Natália Stašíková
Michaela Hlaváčová
Michaela Orechovská
Viktória Révajová
Katarína Rendošová
Filip Mazák
Karin Popovcová

editori

Ivan Janiga
Nikola Capeková
Daniela Lesáková
Patricia Prašovská
Mária Šmilňáková

šéfgrafika

Svetlana Zacharová

grafici

Jakub Luliak
Patrik Friedmann
Daniela Bašteková
Beáta Špaková
Klaudia Racenbergerová
Matúš Kandalík
Tamara Števelová
Mária Marková
Henrieta Páleníková
Karin Štibravá
Lucia Bakusová
Laura Skalošová

sociálne médiá

Lucia Gajdošová
Simona Matúšková

fotografky

Katarína Hrbková
Radoslava Motolová
Sandra Struhárová

Čítajte nás na:

atelier.sk

Vo zvolenskom podniku

ktorého meno si naozaj nepamätám, sme s kamoškami atelierákmi sedeli večer po prvom dni súťaže Štúrovo pero. Mimochodom pozrite si predposlednú stranu tohto čísla. Sedíme a rozprávame sa – najprv o srandovných príhodách, potom aj o vážnejších zážitkoch. Príbeh jednej z nás spustil niekoľkonásobné zdieľanie skúseností s narážkami na svoj vzťah a so sexuálnym obťažovaním od mužov v najrôznejších pozíciách. Navzájom sme sa bohužiaľ prekvapili tým, koľké mali k téme čo

povedať. Môj mozog celkom dobre zvláda matematiku, udržiava si všeobecný prehľad a pamätá si stovky zbytočných textov pesničiek. Neostáva mu však kapacita na pochopenie podceňovania či diskriminácie žien len preto, lebo sú ženy. Predstavte si, že by ste si obuli najprv topánku až potom ponožku – patriarchálnosť pre mňa predstavuje podobný nezmysel.

Feminizmus si postupom času vyslúžil negatívny odtieň, v jeho čistom význame však hovorí o slobode a rovnosti pre všetkých bez rozdielu. V redakcii máme aj mužov feministov, ktorí nad našimi zážitkami vo Zvolene nechápavo krútili hlavami. Bez ohľadu na pohlavie či rod sme sa všetci zhodli, že venovať číslo téme ŽENY je správna voľba. O to viac v redakcii, ktorú vedú pedagogička a šéfredaktorka. Ako dobre sa nám pracuje v bubline plnej tolerancie, na mieste, kde sú naše názory a nápady hodnotené bez ohľadu na to, do ktorej z binárnych kategórií patríme. Každá nemá šťastie ako atelieráčky a kým ho naozaj nebude mať, nemôžeme o tejto téme hovoriť ako o dostatočne či dokonca príliš spoločensky „omieľanej“. Preto sa na ďalších stranách píše o komičke, ktorá čelí útokom pre svoj výzor, o riaditeľke neziskovej organizácie s dieťaťom, o vedkyňach, o domácom násilí aj o rodových stereotypoch. Chceme totiž prispieť k ich rozplynutiu sa a som rada, že práve v poslednom čísle, v ktorom mám možnosť napísať editoriál. Čitatelia, ďakujem vám, redakční kamoši, poďakujem sa osobne, lebo by sa to tu nezmestilo. A viete ako si potrpím na maximálny počet znakov.

Redakcia časopisu Atteliér

Šimona Tomková
ŠÉFREDAKTORKA | sefredaktor@atelier.sk

Titulná strana:

Autor: Patrik Friedmann

Foto: archív Simony Salátovej

Časopis atteliér je študentským časopisom, ktorý vychádza každý mesiac na Univerzite sv. Cyrila a Metoda v Trnave. V nutných prípadoch, ktoré sa odvíjajú od harmonogramu akademického roka, časopis vychádza ako dvojčíslo. Adresa redakcie: Fakulta masmediálnej komunikácie UCM, Skladová 691/3, 917 01 Trnava. Adresa univerzity: UCM, Nám. J. Herdu 577/2, 917 01 Trnava. Elektronické vydanie ISSN 1339-1410, tlačéné vydanie ISSN 1336-9342. Uzávierka čísla bola 30.4.2022.

FMK DAY sa po dvoch rokoch opäť konal v Jame. Pedagógovia pohostili študentov a spoločne sa zabavili. Foto: Dominik Mičuda

05 téma

ženy

22 médiá

ombudsmanka
Hanzelová

26 Trnava

vizuálna identita

18 spoločnosť
transrodoví ľudia

20 hajlajt
festival FREJM

24 UCM INFO
kurzy pre Ukrajincov

Ateliér nájdete

v hlavnej budove UCM, v predajni kníh UCM, vo všetkých budovách FMK a v kaviarni Leháro na Františkánskej 18.

Recykláciou nášho časopisu prispievate k ochrane životného prostredia.

Kontakty

Pošlite nám vaše tipy, pripomienky či návrhy spolupráce.

redakcia@attelier.sk
sefredaktor@attelier.sk

Sledujte nás na Facebooku a Instagrame:

@attelierSK

@attelier_magazine

Vidíme a hovoríme

Cítíme a počujeme možno iným a možno podobným spôsobom ako muži, ale určite rovnako dôležito. Nezatvárajme pred nerovnosťou očí, nehovorme, že je to jednoducho tak. Čo je to tak? Len to, čo z „takú“ urobí spoločnosť. To ona rozhodla o patriarchálnom smere a ona ho môže otočiť. Alebo radšej vyrovnat.

Autorka: Šimona Tomková
Foto: Sandra Struhárová

Komička Salátová: Podceňujeme sa oveľa viac ako muži

Simona Salátová je slovenská stand-up komička. Začínala v Silných rečiach a vo svojich vystúpeniach sa zameriava najmä na ženské témy. Okrem toho momentálne pôsobí v diskusnej relácii RTVS Silná zostava.

Aktuálne ste na scéne jediná ženská stand-up komička. Nechýba vám konkurencia?

Určite áno. Bola by som veľmi rada, keby prišli ženy, ktoré sa neboja byť vtipné. Myslím si, že stále žijeme v takých okovách slušnosti a toho, že si nemáme nikoho pohnevať. Je veľa žien, ktoré sa neboja povedať veci na rovnu a nahlas, no väčšina sa bojí, že tým skôr o niečo prídu.

V čom to majú ženy komičky ťažšie a v čom, naopak, ľahšie ako muži?

Všade, kde je viac mužov, to majú ženy ťažšie. Nezmeníme to nijak inak, len tým, že sa budeme medzi nich tlačiť, prebojujeme sa a vytvoríme si svoje miesto, s podmienkami, aké budú vyhovovať nám. Ťažšie to máme možno v tom, že si už vopred vytvárame prekážky a vidíme problémy, prečo sa to nemusí podať. Podceňujeme sa oveľa viac ako muži.

Čím to je?

Sme citlivejšie, bojíme sa, že niekoho sklameme alebo niečo neurobíme dobre, že nás nebudú mať ľudia radi. Na tomto by sme mali pracovať

a zbaviť sa toho, pretože aj to je dôvod, prečo vysoké pozície zastáva viac mužov ako žien. Musíme sa ozývať a nebať sa.

Je nejaká téma, ktorej sa nerada venujete?

To je výhoda komika, že si môžem vybrať témy, ktoré chcem. Môžem rozprávať to, čo chcem, ako chcem. Takže ani neviem, či mám nejakú neoblíbenú.

„Sebavedomie nie je o porovnávaní sa s inými, ale o tom, že nemáme potrebu sa porovnávať.“

Tak z hľadiska prípravy - ktorá je najnáročnejšia alebo vám zaberie najviac času?

Po dvojročnej pandemickej pauze je pre mňa príprava ktorejkoľvek témy oveľa ťažšia, pretože som si zvykla na iný režim. Teraz, keď je ešte aj vojna, mám obzvlášť problém robiť vtipy. Asi všetky témy sú pre mňa rovnako náročné. Každá sa dá poňať vtipne, len musím mať otvorené oči a myseľ.

Čím by ste boli, keby ste neboli komičkou?

To sa pýtam posledné dni aj ja. Asi by som sa šplhala niekde do diplomacie alebo politiky, to ma vždy veľmi zaujímal. Alebo by som možno skončila pri tom, s čím som začala, a teda v gastronómii.

Prečo je podľa vás v politike tak málo žien?

Ako kde, napríklad vo Švédsku, Fínsku či Bielorusku to majú takmer 50 na 50. Ale ani to nemusí byť správne nastavenie. Takéto vysoké funkcie majú zastávať ľudia podľa schopností, nie pohlavia. Nie je podstatné, koľko máme žien v politike, ale to, či majú rovnaké možnosti ako muži. Myslím si, že máme v parlamente dosť žien, len ich nepočuť.

Čo by ste v úlohe političky zmenili ako prvé?

Ja ako matka by som konečne riešila otázku slobodných rodičov. Napriek tomu, že ich je veľa, aj ja sama som to zažila a na Slovensku je to dlhodobo zanedbávaný problém. Po nápady nemúsime chodiť na Mars, stačí sa pozrieť do okolitých štátov, kde fungujú centrá pre slobodných

rodičov. Okrem toho, nechápem, že u nás stále nie je samozrejmosťou prítomnosť rodiča pri chorom dieťati v nemocnici alebo prítomnosť partnera pri pôrode. Veď to sú triviálne veci.

Svoje stand-upy ste postavili, okrem iného, aj na robení si vtipov z vašej postavy. Dokážete ešte rozhodiť uštipačné poznámky?

Jasné, že áno. Aj môj podcast 90-60-90 je o tom, že by sme si mohli uvedomiť, čo môžu takéto slová spôsobiť druhému človeku. Myslím, že vlna nenávisti, ktorá je aktuálne obrovským problémom, pramení zo sociálnych sietí. Stačí si povedať, že nemusím všetko komentovať a to isté platí aj v realite.

„Nie je podstatné, koľko žien máme v parlamente, ale či majú rovnaké možnosti ako muži.“

To, že si robím zo seba srandu, aby som pobavila ľudí, neznamená, že si môže do mňa hocikto kopnúť. Práve to, že som sebavedomá žena, mi dáva možnosť žartovať na svoj účet, no zároveň sa nenechať urážať.

Existuje nejaká správna reakcia na bodyshaming?

Odporúčila by som sa zamerať na vlastnú vnútornú silu a sebavedomie. Aj v podcaste zaznelo, že ak niekto povie niečo, čím haní náš fyzický vzhľad, tak po prvé, on prenáša debatu na úroveň základnej školy a po druhé, treba si pripomenúť veci, ktoré sme v živote zvládli a každý deň zvládame a že táto poznámka je niečo, na čom vôbec nezáleží.

Ako sa s kritikou vysporiadujete vy?

Snažím sa ju nevyhľadávať. Zbytočne si nečítam komentáre, neotvárať správy od cudzích ľudí, aj keď viem, že sa tým pripravujem o veľa pekných odkazov. Často sa tam však objaví hlúposť, ktorá mi zbytočne zahltí hlavu.

Hovorí sa, že ženy sú k ženám často kritičejšie, súhlasíte?

Ja som vždy vravela, že keby sme sa my, ženy, mali navzájom rady, mohli sme už dávno vládnuť svetu. Sme veľmi súťaživé, myslím si, že príčinou je výchova typu: „Daj si pekné, lebo aj Zuzka bude mať pekné. Pozri sa, ako sa učí Janka, prečo aj ty nemáš jednotky?“ Odmalička nás vedú k tomu, aby sme boli lepšie, krajšie, šikovnejšie, úspešnejšie a ja sa často pýtam - o čo nám vlastne ide? Sebavedomie nie je o porovnávaní sa s inými, ale o tom, že nemáme potrebu sa porovnávať.

Vrátim sa ešte k vašej práci. Okrem humorných formátov sme vás mohli vidieť aj v serióznej relácii Silná zostava. Prečo ste skončili?

Menili sa stoličky a nové vedenie zrejme chcelo tú zmenu preniesť aj do zostavy. Mám rada, keď môžem fungovať voľne a improvizovať. Viem, že sa to nehodí do každej relácie a to bol zrejme kameň úrazu.

Vyhovuje vám práca umelca na voľnej nohe?

Mám radšej istoty a toto je niečo, na čo si stále zvykám. Je potrebné ustavične niečo vymýšľať, vedieť flexibilne reagovať a s deťmi je to ťažšie. Matky podnikateľky nemajú žiadne garancie, keď potrebujú PN-ku, keď im

ochorie dieťa a musia si vziať OČR, alebo keď idú rodiť. To je konečná pre ich materskú.

A nehovoriac o tých, ktoré sú matky samoživitelky. Ako je to u vás doma, napríklad čo sa týka rozdelenia domácich prác?

Ja som bola vždy na ne zvyknutá, ale tým, že vo mne rástol feministický duch, som bola stále viac presvedčená o tom, že aj chlap má mať rovnaký diel na domácich prácach. Každodenne som mu to vyčítala, až sme si raz sadli a spísali, čo každý z nás robí pre chod domácnosti. Zistili sme, že to máme výborne rozdelené, pretože on rieši veci, ktoré sa mne nechcú robiť. To som ale dovtedy nevidela.

Ktoré sú to?

Napríklad starostlivosť o nášho diabla po sadnutého psa alebo vozenie môjho syna ráno do škôlky. Potrebovala som samú seba presvedčiť, mať čierne na bielom, že nevisí všetko na mojich pleciach.

Takýto problém má zrejme viacero žien. Čo robíte v prípade, ak majú skutočne viac úloh ako muži, vrátane starostlivosti o deti, no partneri im povedia, že sú to „ženské práce“?

Neustúpiť. Zároveň, keď vidíme, že partner nám dlhodobo nevie splniť to, čo je pre nás dôležité, nebať sa zo vzťahu odísť.

„Keby sme sa my, ženy, mali rady, mohli sme už dávno vládnuť svetu.“

Ženy sú často pripútané k partnerovi len preto, že si nevedia predstaviť, aké to bude, keď vzťah skončí. Zmieria sa s nenaplnenými túžbami a to je podľa mňa veľká hlúposť, zlý vzor pre ďalšie generácie.

Ide to možno ruka v ruke s tým, že ženy sa viac podceňujú a boja sa sklamaní.

Všetko sa so všetkým prelína. Sama som si to vyskúšala na vlastnej koži, bola som v zlom vzťahu, rozvedená, všetkým som robila po vôli, nectila som si samú seba a bolo to najhoršie obdobie môjho života. V jednej chvíli som to zmenila a cítila som sa ako nový človek. Naozaj veľmi záleží na tom, aby sme si vedeli povedať, že si zaslúžime šťastie.

Takže kľúčom je sebaláska?

Znie to príliš jednoducho a ja som veľký zástanca toho, že veci nie sú jednoduché. Ale áno, je to veľkým kľúčom.

Autorka: Katarína Borovská
Foto: Simona Salátová, Bea Bača

Simona so synom Damiánom a partnerom Teodorom, známym ako Joe Trendy.

Čísla neklamú. V rovnosti mužov a žien stále zlyhávame

„Cieľom rovnosti rodov je vytvoriť rešpektujúci priestor pre každú ženu a každého muža, aby ich neobmedzovali stereotypy a mohli sa v živote realizovať podľa svojich schopností a prianí,“ hovorí Dominika Paldaufová z Odboru rovnosti mužov a žien na Ministerstve práce, sociálnych vecí a rodiny.

Extrémne rodové stereotypy neumožňujú ľuďom naplno prejať sa a svoje emócie. Napríklad muži majú pocit, že nemôžu plakať alebo prejavovať city. Od žien sa očakáva, že sú závislé od mužskej pomoci či už finančnej alebo manuálnej. Búranie stereotypov umožňuje každému byť lepším človekom.

Úloha rodiča je na ramenách matky

Rodičovstvo má značný vplyv na zamestnanosť žien. Miera zamestnanosti žien vo veku od 25 do 49 rokov, ktoré majú doma dieťa mladšie ako 6 rokov, je pod úrovňou 40 %. Ak sa pozrieme na zamestnanosť mužov v tej istej vekovej kategórii a v tej istej fáze rodičovstva, miera presahuje 83 %.

Muži aj ženy sa v prieskume Poštovej banky zhodli na tom, že obdobie materskej a rodičovskej dovolenky je prekážkou v ďalšej pracovnej kariére. Každý druhý muž je ochotný ísť na rodičovskú dovolenku a dôvodom je vo väčšine prípadov vyšší príjem partnerky alebo manželky.

Platy nezodpovedajú kvalitám človeka

Ženy si zámerne nevyberajú kariéru s nižším platovým ohodnotením. Je to o tom, že ako spoločnosť si menej ceníme ženskú prácu, v porovnaní s mužskou. Pokiaľ žena zostane na materskej dovolenke, je finančne odkázaná na partnera. Čo je ale najdôležitejšie, v kariére a platovom ohodnotení už bude neustále zaostávať za mužským rovesníkom s totožným vzdelaním. Ženy môžu platovo zaostávať aj preto, že si po materskej vyberú prácu na polovičný úväzok. Bohužiaľ, materstvo aj dnes predstavuje pre ženu určitú prekážku.

Podľa štatistického úradu Slovenskej republiky bol v roku 2020 rozdiel medzi mužmi a ženami v priemerných nominálnych mesačných zárobkoch 17,8%. Muži v priemere zarábali 1 446 €, zatiaľ čo ženy 1 191 €. To znamená, že z jedného eura, ktoré zarobia muži, ženy dostanú 81,6 centu. Každý rok ženy od istého dňa robia zadarmo v porovnaní s mužmi. V minulom roku tento dátum

pripadol na 25. október a oproti roku 2020 sa zlepšil o tri dni. Údaje stále nezohľadňujú obdobie pandémie a vplyv na situáciu žien.

Spoločnosť Philip Morris Slovakia ako prvá firma na Slovensku získala certifikát EQUAL-SALARY, ktorý udeľuje švajčiarska Equal Salary Foundation. Certifikát oceňuje podporu žien v ich kariérnom raste, prácu na odstraňovaní akýchkoľvek stereotypov, predsudkov a tvorbu pracovného prostredia vhodného pre ženy. Samozrejmosťou je rovnomerné odmeňovanie mužov a žien.

Za prácu doma sa neplatí

Uvedme si ďalšiu bežnú situáciu v slovenských domácnostiach. Stereotypnú prácu ženy v domácnosti aj napriek svojej náročnosti vykonávajú bez finančného ohodnotenia. Vyžaduje si to schopnosť vykonávať niekoľko zamestnaní súčasne. Sekcia sociálnej a rodinnej politiky na ministerstve práce hovorí: „Historicky bolo rozdelenie rolí podmienené tým, že starostlivosť o dieťa a domácnosť poskytuje matka, nakoľko bol muž zodpovedný za zabezpečenie rodiny.“

„Upozornite na tieto problémy, ozvite sa v takýchto situáciách a skúste sa vžiť do pocitov iného pohlavia.“

Podľa prieskumu Denníka N ženy na Slovensku stále dominujú v oblasti neplatennej práce v domácnosti. Takmer 65 % žien uviedlo, že vykonávajú viac domácich prác alebo sa viac starajú o svoje deti. Až 33 % z nich sa zhodlo, že počas pandémie tento pomer voči ich partnerovi ešte stúpil.

Navyše, matky sa často cítia nedocenené, pretože starostlivosť o rodinu nie je oceňovaná ako plnohodnotná práca. „Takéto vnímanie je dané na jednej strane objektívnym faktorom, že ženy nesú hlavnú zodpovednosť za dieťa bezprostredne po narodení,“ hovorí

pracovníčka na odbore rovnosti pohlaví. Podpora mužov pri varení či starostlivosti o deti počas choroby má pozitívny vplyv na vnímanú rodovú rovnosť v domácnosti.

Prieskum spoločnosti IKEA ukázal, že ženy denne trávia domácimi prácami takmer o hodinu viac ako muži, čo predstavuje týždenné skoro jeden celý pracovný deň. V každej druhej slovenskej domácnosti nesú celkovú zodpovednosť za domáce práce výhradne ženy, avšak iba v jednej z desiatich domácností sú za domáce práce plne zodpovední muži. V 39 % slovenských domácností sa partneri o domáce práce delia rovnomerne.

Na najvyšších pozíciách je to najhoršie

Podiel žien v politike sa za posledných 20 rokov zdvojnásobil, no iba 23,6 % všetkých členov parlamentov na celom svete sú ženy. Vedúce a riadiace pracovníčky dostávajú v priemere o 33,8 % nižší plat ako muži. Pritom muži i ženy na získanie určitej pozície investujú rovnaký ľudský kapitál.

v SR: „Témy ako globálna nerovnosť, zmeny klímy, daňové úniky, ochrana osobných údajov a vplyv mocenských skupín potrebujú účinný spôsob, ako ich riešiť. Som presvedčený, že bez väčšieho zapojenia žien do vedúcich pozícií nebudeme schopní vyriešiť tieto existenčné a strategické výzvy, pred ktorými dnes stojíme.“

Problematika rozdielov plátov je zložitá. Ministerstvo práce a jeho odbor rovnosti príležitostí uvádza: „Treba rozlišovať medzi plošným a priemerným rozdielom, ktorý sa pohybuje na úrovni okolo 20 %, a rozdielom v platoch medzi ženami a mužmi na rovnakých pracovných pozíciách, ktorý je ešte vyšší.“

Medzi vysokoškolsky vzdelanými ľuďmi na riadiacich pozíciách je najvyšší rozdiel v zárobkoch. Vedúce a riadiace pracovníčky dostávajú v priemere o 33,8 % nižší plat ako muži. Pritom muži i ženy na získanie určitej pozície investujú rovnaký ľudský kapitál.

Ako tomu zabrániť?

Vo svete je mnoho príkladov, ako znížiť rodovú i platovú nerovnosť. Napríklad Švédsko zaviedlo mechanizmus, vďaka ktorému si vedía rodičia rozdeliť materskú dovolenku. Posilnilo sieť škôlok tak, aby tam našli miesto pre každé dieťa od troch rokov.

„Ak ide o zamestnávateľa, môže pomôcť vytváraním podmienok na pracovisku, ktoré budú smerovať ku rovnosti a zosúladovaniu súkromného, rodinného a pracovného života. Ako príklad možno uviesť flexibilnejšiu pracovnú dobu, ktorú ocenia najmä pracujúce matky,“ upozornila na vec, ktorá by mala platiť pre každého zamestnávateľa, sociologička z odboru na rovnosť mužov i žien.

Zdroje: gender.gov.sk, dennikn.sk, plannedparenthood.org, euractiv.sk
Autor: Filip Mazák
Foto: pexels.com
Ilustrácie: Patrik Friedmann

POROVNANIE V ČÍSLACH

PODIEL ŽIEN V POLITIKE SA ZA POSLEDNÝCH 20 ROKOV ZDVOJNÁSOBIL, NO IBA 23,6 % VŠETKÝCH ČLENOV PARLAMENTOV NA CELOM SVETE SÚ ŽENY. VEDÚCE A RIADIACE PRACOVNÍČKY DOSTÁVAJÚ V PRIEMERE O 33,8 % NIŽŠÍ PLAT AKO MUŽI.

INFORMÁCIE SÚ PLATNÉ K 1. MARCHU 2021
ZDROJE: DENNIK.N.SK, GENDER.GOV.SK

AKO NA TO?

VYSVETLUJTE

POROZPRÁVAJTE SA S PRIATEĽMI A ČLENMI RODINY O STEREOTYPOCH, KTORÉ VIDITE. POMÔŽTE OSTATNÝM POCHOPÍŤ, AKO MÔŽU BYŤ SEXIZMUS A RODOVÉ STEREOTYPY ŠKODLIVÉ. BUĎTE ŽIVÝM PRÍKLADOM A VZOROM PRE SVOJICH PRIATEĽOV A RODINU. REŠPEKTUJTE ĽUDÍ BEZ OHLADU NA ICH RODOVÚ IDENTITU.

OZVITE SA

AK NIEKTO ROZPRÁVA SEXISTICKÉ VTIPY A KOMENTÁRE, ČI UŽ ONLINE ALEBO OSOBNÉ, VYTVÍTE HO, ABY PRESTAL. ZASTAŇTE SA OSÔB, KTORÉ ČELIA RODOVOU PODMIENENÝM ÚŤOM A UKÁŽTE OSTATNÝM, ŽE JE DÔLEŽITÉ VYSLOVIŤ NESÚHLAS.

NEBOJTE SA

AK CHCETE UROBIŤ NIEČO, ČO SA BEŽNE NE SPÁJA S VAŠIM RODOM, POZERAJTE NA SVOJE BEZPEČIE A VÝHODY, KTORÉ TO PRE VÁS PRINÁŠA, NIE NA VŠEOBECNÝ NÁZOR SPOLOČNOSTI. ĽUDIA SA POUČIA Z VÁŠHO PRÍKLADU.

ZDROJ: PLANNEDPARENTHOOD.ORG

Rovnosť vo vede existuje, limitáciou je materstvo

Lekárky Mária Rečková a Denisa Marčíšová spolu s vedkyňou Ľubomírou Tóthovou približujú každodennosť svojich povolání z pohľadu ženy. Hovoria aj o témach ako preventívne prehliadky, interrupcie alebo rodová rovnosť.

ĽUBOMÍRA TOTHOVÁ

Vyštvodovala Prírodovedeckú fakultu na Katedre molekulárnej biológie Univerzity Komenského v Bratislave. Od roku 2010 pôsobí ako vedecko-výskumná pracovníčka v Ústave molekulárnej biomedicíny Lekárskej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave. Venuje sa najmä obličkovým ochoreniam, neinvazívnej diagnostike a infekciám močových ciest.

Aktuálne sa venujete výskumu slín. Aký má prínos pre spoločnosť?

Táto problematika ma oslovila keď som prišla na pracovisko. Začala som sa jej hlbšie venovať spolu s ostatnými kolegami. Osobne sa zaoberám výskumom slín viac ako desať rokov. Momentálne sa venujem možnostiam neinvazívnej diagnostiky obličkových chorôb. Prínos spočíva predovšetkým v jednoduchosti a bezbolestnosti odberu. Na Slovensku máme problém nalákať ľudí na preventívne prehliadky, slinné testy by znamenali veľký prínos. Skúmame aj to, či vybrané markery môžeme

stanoviť v moči. Podobne ako slina sa dokáže ľahko a opakovane odobrať.

„Chýbajúce jasle alebo škôlky neprispievajú k motivácii vrátiť sa do vedy.“

Na druhej strane, v Ústave molekulárnej biomedicíny sa zaoberáme aj iným výskumami ako napríklad úlohou neutrofilov (najpočetnejšia skupina bielych krviniek, pozn. red.) či extracelulárnej DNA (vyskytuje sa mimo bunky, pozn. red.) pri rôznych chorobách.

Máte v blízkej budúcnosti v pláne aj iné výskumy?

Každý vedec má v princípe jednu, možno dve veľké témy, ktorým sa snaží počas kariéry venovať. Ak chce na niečo prísť, musí rozumieť danej problematike do najmenších detailov z každého hľadiska. Preto sa výskumu slín budem venovať aj v najbližšej budúcnosti.

Majú to ženy vo vede ťažšie? Existuje rovnosť medzi vedcami a vedkyňami?

Vo vede ako takej na pohlaví určite nezáleží. Žiaľ, s ohľadom na kariéru si myslím, že na Slovensku to majú ťažšie. Najvýraznejšou limitáciou je asi materstvo. Málo flexibilné možnosti zamestnania ako i rigidita (nekompromisnosť, pozn. red.) vedeckých inštitúcií, ktorá neumožňuje prekrytie materstva s prácou. Chýbajúce jasle alebo škôlky neprispievajú k motivácii vrátiť sa do vedy.

MÁRIA REČKOVÁ

Vyštvodovala medicínu na Karlovej Univerzite v Prahe. Počas štúdia absolvovala klinickú prax na Lekárskej Univerzite v Glasgowe. V roku 2003 začala výskum v oblasti solidných malignít (zhubné nádory, pozn. red.), ktorému sa venuje dodnes. Od roku 2006 pracuje v onkologickej ambulancii v Poprade. Súčasne vedie Národný onkologický inštitút v Bratislave. Dvakrát získala ocenenie UICC ICRET Fellowship. (program na výmenu informácií ohľadom výskumu rakoviny a jej prevencie, pozn. red.).

Tiež boli diagnostikované v mladšom veku. Výsledkom výskumu bolo aj porovnanie výskytu onkologických ochorení medzi rómskou a nerómskou populáciou na jednom ambulantnom pracovisku. V našom súbore sa o mnoho viac vyskytovali nádory pľúc u mužov a nádory obličiek u žien. Rómski pacienti mali nádory diagnostikované v neskoršom štádiu.

Spomenuli ste, že nádory pľúc sa vyskytovali častejšie u mužov. Prečo? Je vyšší počet onkologických ochorení u mužov alebo u žien?

Vo všeobecnosti platí, že väčší počet onkologických pacientov tvoria muži. V porovnaní so ženami majú horšiu prognózu. Predpokladalo sa, že vyšší výskyt nádorových ochorení súvisí s väčšou expozíciou mužov k fajčeniu, či

rakovinotvorným látkam v pracovnom prostredí. Avšak rozdiely môžeme pozorovať už aj u detí, napríklad v prípade leukémie.

Ako je na tom slovenské zdravotníctvo, ak ide o onkológiu?

V médiách často rezonuje nedostatočná dostupnosť inovatívnej onkologickej liečby pre slovenských pacientov. V poslednom viac ako desaťročí sa postupne zväčšuje rozdiel medzi tým, čo patrí do onkologickej liečby a tým, čo je štandardne dostupné.

Existuje podľa vás rovnosť medzi lekármi a lekárkami na Slovensku?

Z hľadiska prístupu k vzdelaniu, možnosti zamestnať sa a pracovať – áno. Rovnosť existuje.

Titul PhD. ste získali za výskum onkologických ochorení v rómskej populácii na Slovensku. K akému záveru ste prišli na konci výskumu?

Cieľom výskumu bolo zistiť, či existujú rozdiely v merateľných biologických parametroch rakoviny prsníka medzi rómskymi a nerómskymi ženami. Z pozorovania vyšlo, že rómske pacientky mali častejšie prítomné nádory prsníka, ktoré sú považované za biologicky agresívnejšie.

DENISA MARČIŠOVÁ

Vyštvodovala Lekársku fakultu Univerzity Komenského v Bratislave. Od roku 2011 pôsobila na gynekologicko-pôrodnickom oddelení v Bratislave. V roku 2018 sa presťahovala do Švédska, kde pracuje na Ženskej klinike ako gynekologička a pôrodníčka.

Od roku 2018 pôsobíte vo Švédsku. Čo bolo vaším hlavným podnetom vycestovať do zahraničia?

Mojim hlavným dôvodom vycestovať bolo žiť v spoločnosti, ktorá je zrelšia ako na Slovensku. Švédsko je vo všeobecnosti liberálne a ateistické, otvorené voči menšinám a ľuďom, ktorí nespĺňajú všetky normy. Ľudia tu menej súdia a viac rešpektujú.

Na Instagrame máte pomerne veľa sledovateľov. V popise svojho profilu uvádzate, že neposkytujete osobné medicínske rady. Požadovali ich od vás ľudia na sociálnej sieti?

Samozrejme, preto som s instagramovým účtom prestala. Každý deň prišlo viacero správ a niekedy mi prišli nafotené celé nálezy. Robiť medicínu cez Instagram je nezodpovedné a neetické. Navyše som niekedy nechápala, čo všetko sa môže robiť zle. Preliečovanie zápalov pošvy perorálnymi antibiotikami (na vnútorné použitie, pozn. red.), magnézium na všetko a stanovenie pokojového režimu na zabránenie predčasného pôrodu sú jedny z príkladov zlej medicínskej praxe.

Ministerstvo zdravotníctva nedávno schválilo zákon o vakcíne proti HPV. Bude zdarma pre deti do dvanásť rokov. Ako by ste spoločnosti vysvetlili potrebu očkovania? Kedy je najvhodnejšie sa dať zaočkovať?

HPV je karcinogénny vírus. (rakovinotvorný, pozn. red.) Môže spôsobiť rakovinu krčka maternice, vulvy, vagíny, penisu, análu či hrdla. Na to, aby bol prenesený, nemusí dôjsť k penetrácii. Stretne sa s ním osemdesiat percent populácie. (prenáša sa pri pohlavnom styku, pozn. red.) Pokiaľ človek nežije v celibáte, nedá sa mu vyhnúť. Očkovanie je výborný spôsob ako zabrániť utrpeniu mnohých ľudí. Najvhodnejšie je očkovanie oboch pohlaví pred začatím pohlavného života.

Pri poslednom hlasovaní o sprísnení interrupcií návrh Anny Záborskej neprešiel len o jeden hlas. Aký na to máte názor? Čaká nás poľský scenár?

V Poľsku umierajú ženy. V 21. storočí, v krajine Európskej únie, kvôli chorému presvedčeniu niektorých, že plod má väčšie

práva než samotná matka. Pokiaľ to dovolíme, aj na Slovensku bude rovnaké mizogynne (sexistické, pozn. red.) peklo.

Existuje vo vašej profesii rivalita medzi mužským a ženským pohlavím?

Vo Švédsku nie. Pohlavie nemá nič s tým, kto je aký lekár.

Autorka: Lenka Šamajová
Zdroj: health.gov, pravda.sk, dennikn.sk
Foto: archív Márie Rečkovaj, instagram.com/myswedish_gynlife

Riaditeľka Vagusu: Prioritou je moje dieťa

Práca v teréne mi pomohla nemyslieť na osobné ťažkosti, vraví programová riaditeľka OZ Vagus Petra Červená, s ktorou som sa stretla na prechádzke v parku.

Kráčam okolo dvoch mladých žien. Trápi ich otázka materstva. Pre kariéru sa rozhodli radšej pár rokov počkať. Na čele sa im mračí otázka. Je možné si budovať kariéru a zároveň byť dobrou matkou? Je piatok ráno a park je hlučnejší než zvyčajne. Zamestnanci mesta začali s údržbou zelene, strihajú kríky a kosia trávnik. Petra Červená čaká na kraji ulice. Jej ružový kabát vidím už z diaľky. Prižmúrené oči skrývajú náznak úsmevu, ale cez respirátor ho nevidno. Petra si ho nasadila aj vonku, zobudila sa dnes s nádchou a bolestou hrdla. Aj keď mala antigénový test negatívny, nechcela nič riskovať.

Vo Vaguse robí už od jeho vzniku. Pôvodne začala ešte počas vysokej školy na pozícii sociálnej pracovníčky v teréne a neskôr pracovala v dennom centre Domec. Od roku 2019 pôsobí ako programová riaditeľka, aktuálne však pracuje prevažne z domu. Zajtra ju čaká porada s výkonnou riaditeľkou Alexandrou

Károvou. Pondelkové porady sú kľúčové. „Je pre nás dôležité byť v kontakte a prebrať spoločne zásadné rozhodnutia alebo možnosti riešenia situácií, s ktorými vo Vaguse prichádzame do styku,“ objasňuje.

Stretávajú sa každý pondelok a spolu si zadedli úlohy na nasledujúci týždeň, aj keď sa ich práca značne líši. Kým Alexandra má na starosti marketing a ekonomickú stránku združenia, Petra je viac orientovaná na sociálnu prácu. Spoločne tak riadia Domec (nizkoprahové denné centrum pre ľudí bez domova – pozn. red.), terénnu sociálnu prácu Streetwork a integračný program Medzimiesto.

Zavolali nás na pomoc pánovi, ktorý mal zranené obe nohy

„Je to hlavne o koordinovaní ľudí. Ak vznikne situácia, v ktorej je náročné spraviť správne rozhodnutie, som tá, s ktorou môžu takúto situáciu konzultovať. Spolu sa snažíme nájsť

správne riešenie,“ vraví a popritom kontroluje mobil. Čaká na správu od manžela, že sa malý Artur zobudil. Petrín pracovný deň sa zvyčajne začína o deviatej ráno, čo je presne v čase nášho stretnutia. Hoci už je oficiálne na rodičovskej dovolenke, snaží sa odrobiť aspoň 10 hodín týždenne. Veľa sa toho od pôrodu nezmenilo. Rozdiel je najmä vo výške platu a práce z domu. Prácu priamo v teréne nie je možné vykonávať s malým dieťaťom.

„Veľmi dobre si pamätám na svoj posledný terén,“ vraví a zahľadí sa do diaľky. „Bol december a strašná zima. Zavolali nás na pomoc pánovi, ktorý mal zranené obe nohy. Vzhľadom na jeho stav a nízke nočné teploty, sme mu ponúkali možnosť odvozu do nocľahárne, ktorú však odmietol. Pre ľudí je niekedy ťažké opustiť miesto, kde majú len pár svojich vecí – boja sa, že o ne prídu.“ Pán sedel na studenom múre. Keďže odmietol ísť so sociálnymi pracovníkmi, ponúkli mu aspoň čisté a teplé oblečenie, ošetrenie rán a spacák, aby znížili riziká spojené so životom na ulici.

Časť jej aktuálnej agendy tvorí aj zodpovednosť za výstupy. Ide napríklad o dáta, ktoré Vagus prezentuje. Sústreďenie sa na text a detaily si však vyžaduje veľa pozornosti. Pri malom Arturovi je to ťažšie, a preto sa snaží takéto úlohy riešiť, keď Artur spí. „Má veľmi dobrý spánok. Zaspí okolo jedenástej a v noci sa budí len párkrát,“ vraví so smiechom.

S manželom sme šetřili na súkromnú kliniku

Petra si materstvo veľmi užíva. Váži si každý moment s Arturo, ale zároveň dodáva, že si uvedomuje, že takto to každá matka nemá. „U mňa to umocnilo to, že som už o jedno dieťa prišla. Preto sme sa rozhodli poskytnúť mne aj dieťaťu tú najlepšiu možnú zdravotnú starostlivosť a šetřili sme si na súkromnú kliniku,“ vysvetľuje. V nemocnici nemala žiadnu negatívnu skúsenosť. Spomína, ako jej lekárka počas pôrodu pomáhala zvládať kontrakcie. Znie vďačne. „Poviem úprimne – bolelo to. Aj mi prebleslo hlavou, či nechcem radšej cisársky, hoci viem, že ten je rovnako náročný. Ale v tej chvíli tak človek nerozmýšľa.“

Tvrdí, že pôrod v 21. storočí je oveľa bezpečnejší ako bol v minulosti. Mnoho žien to zvládlo v oveľa horších podmienkach. „V momente ako som držala dieťa v náručí, na bolesť som zabudla,“ vraví. Ako prvoroďčka mala obavy najmä z toho, ako správne dieťa držať a manipulovať s ním. Pre istotu si k tomu načítala odbornú literatúru. Priznala sa, že občas zablúdila aj na diskusné fóra. „Niektoré veci nenájdete nikde inde, len na Modrom

Tím OZ Vagus podáva pomocnú ruku tisíckam ľudí bez domova od roku 2011.

koníkovi,“ povie pobavene. Dodáva však, že príspevky číta kriticky. V súčasnosti je podľa nej veľmi užitočný aj Instagram, cez ktorý mnoho odborníkov sprostredkuje informácie o detskom spánku, príkrmoch či pediatrii.

Práca v teréne mi pomohla myslieť na niečo iné

Pri našej prechádzke si všimne postaršieho pána v dlhom kabáte. Zvažuje, či to nie je jeden z ľudí bez domova, ktorého pozná. Ťahá za sebou tašku na kolieskach. Namáhavo chodí, ako keby ho boleli kolena. Pravdepodobne bol v neďalekých potravinách. Tým, že Petra nemá okuliare, nevidí tak ostro a stáva sa, že pozdraví až na poslednú chvíľu. Na moju otázku, či jej chýba práca v teréne, jednoznačne odpovedať nevie. Chýba jej kontakt s ľuďmi bez domova, ale na prvom mieste je pre ňu teraz Artur. „Keď som prišla o prvé dieťa, ešte v ten týždeň som išla naspäť do terénu. Pomohlo mi to myslieť na niečo iné,“ vraví. Teraz sa snaží venovať čo najviac času dieťaťu, ale zároveň dodáva: „Necítim, že by som sa musela kvôli tomu, že mám dieťa obmedzovať, no zároveň sa môžem venovať aj práci, ktorá ma baví.“

„Niektorí naši sociálni pracovníci vyčlenili časť zo svojho pracovného času na pomoc utečencom.“

Z počiatku však mala obavy. Zamýšľala sa nad tým, či dokáže k dieťaťu prispôbiť prácu a či bude podávať dostačujúci výkon. Bola ochotná rozprávať sa o svojej náhrade, prípadne o zmene pozície. S Alexandrou sa však rozhodli, že to spolu vyskúšajú aj počas materskej. „Sme zohratá dvojica,“ povie so smiechom. „Robilo sa nám spolu dobre. Obe sme tam v podstate od začiatku Vagusu.“ Namiesto náhrady sa rozhodli nájsť si ešte asistentku. Keď jej začne zvonit telefón, zodvihne

ho s úsmevom. Volá jej manžel. So starostlivosťou o Artura sa delí predovšetkým s ním a občas chodí kočikovať aj stará mama. O desať minút neskôr kráča oproti nám a tlačí pred sebou kočík s malým Arturo. Na držadlách sú pripevnené rukavice, aby rodičom pri kočikovaní nebola zima.

„Bolo už aj také obdobie, že manžel musel riešiť olympiádu (Michal Červený je športový redaktor v Denníku N – pozn. red.) a mama mala covid. Vtedy to bolo náročné a pre Vagus sa mi dalo robiť veľmi málo. Niektoré matky však nemajú takú možnosť ako ja, že im s dieťaťom niekto pomôže. Po skončení materskej im ako rodičovský príspevok pride len 380€ a sú nútené nastúpiť do práce,“ spomína Petra a ďalej rozpráva o svojej práci. Občas zvýši hlas, aby som ju cez hluk kosačky dobre počula. Malého Arthura to zdá sa, neruší. S veľkými očami pozoruje dianie navôkol. Jeho mama ho tlačí pred sebou v stálom tempe.

Pomoc Ukrajine

Na začiatku marca, pár dní po vypuknutí

Pre ľudí bez domova je často ťažké opustiť miesto, kde majú pár svojich vecí.

VAGUS

Občianske združenie Vagus vzniklo v roku 2011. Od začiatku svojho fungovania pomáha v hlavnom meste tisíckam ľudí bez domova získať a udržať si prácu, bývanie a zbaviť sa dlhov. Združenie poskytuje odborné poradenstvo, terénnu sociálnu prácu Streetwork, denné nizkoprahové centrum Domec a integračný program Medzimiesto. Vagus organizuje rôzne aktivity pre verejnosť ako je napríklad aj Noc Vonku. Ide o kampaň s cieľom zvýšiť povedomie o tom, ako ľudia bez domova prežívajú noc počas zimných mesiacov. Združenie aktuálne riadi výkonná riaditeľka Alexandra Kárová a programová riaditeľka Petra Červená.

vojny, ohlásili Vagus a DePaul spoločnú materiálnu zbierku. Pomoc v podobe diek, spacích vakov či karimatiek bola určená pre ukrajinské mimovládne organizácie. Vagus taktiež vyčlenil fundraiserku, ktorá chodí pomáhať dvakrát do týždňa na Hlavnú stanicu v Bratislave. „Niektorí naši sociálni pracovníci vyčlenili časť zo svojho pracovného času na pomoc utečencom. Vždy, keď sa dá, pomôžu,“ popisuje a podá Arthurovi do rúk ružovú knižku so žirafami. Nechytí ju do rúk, len sa ďalej pozerá na svet z tepla kočíka. Park začína ožívať. Na prechádzke vidieť viac mamičiek ako pred hodinou. Chodníky sú úzke, dva kočíky sa vedľa seba takmer nezestia. Petra ide naspäť domov pracovať a ja idem tiež, ale radšej po tráve – prenechám miesto kočíku.

Zdroje: vagus.sk, topky.sk, dennikn.sk
Foto: Bernadetta Čaranová, archív respondentu
Autorka: Bernadetta Čaranová

Právnička Burajová: Ak váš sused bije ženu, nebojte sa zavolať políciu

Obetiam domáceho násilia neveríme, lebo si nechceme priznať, že ani s blízkymi osobami nemusíme byť v bezpečí, hovorí analytička centra pre prevenciu násilia na ženách BARBORA BURAJOVÁ.

To, že obeť musí páchatela k násiliu vyprovokovať, je mýtus, rovnako ako predstava, že najlepšie je od násilníka okamžite utiecť. Burajová vysvetľuje, prečo pandémie obetiam výrazne ublížila či ako prebieha hovor na linke pomoci.

Prečo sú ženy tak často obeťami domáceho násilia?

Pre rodovú nerovnosť. Rozdelenie moci medzi mužmi a ženami, a to v osobnom i pracovnom živote, nie je rovnomerné na Slovensku ani vo svete. Ženy vnímame ako tie, ktorých hlavnou úlohou je starostlivosť a želanými vlastnosťami empatia a prispôbivosť. Prисудzujeme im menšiu schopnosť samostatne sa rozhodovať a zastávať verejné funkcie. Pre mzdové rozdiely medzi mužmi a ženami a prerušovanie práce pri starostlivosti o deti majú tiež menej vlastných finančných prostriedkov. Prehľbuje sa ich závislosť na partneroch a ak zažívajú násilie, obmedzuje to ich možnosti situáciu riešiť.

Podľa analýzy Inštitútu pre výskum práce a rodiny bolo v roku 2020 súdených za domáce násilie, teda páchané na partnerovi alebo partnerke, 1022 mužov a 36 žien. O koľko vyššie sú reálne čísla?

Podľa relevantných európskych výskumov aj

na základe slovenského výskumu o domácom násilí z roku 2016 je skutočný počet žien zažívajúcich násilie určite vyšší. Približne 25 percent žien starších ako 15 rokov je počas svojho života obeťou nejakej formy násilia. Práve z toho vznikol známy „headline“, že každá štvrtá žena zažíva násilie. Výskumy, ktoré merali koľko žien bolo vystavených násiliu za posledných 12 mesiacov, opakovane ukazujú štyri percentá.

„Ženám prisudzujeme neschopnosť rozhodovať sa.“

Čísla v štatistikách kriminality sú teda len špičkou ľadovca, väčšina prípadov zostáva skrytá.

Mnohí ľudia sa s násilím stretávajú aj nepriamo. V susednom byte počujeme krik, niekedy sa dokonca všeobecne vie, že sa tam pácha násilie. Čo by sme mali v takom prípade urobiť?

Odporúčam rozlišovať dve situácie. Ak počujeme znaky výrazného násilia, ako krik či volanie o pomoc, je potrebné zavolať políciu. Druhá situácia nastáva, ak nie sme priamo konfrontovaní s ohrozením ľudského života a zdravia, ale pozorujeme iné znaky – vidíme zmeny správania, napríklad utiahnutosť,

alebo zbadáme fyzické známky násilia, modriny, odreniny či iné zranenia. Vtedy je vhodné veľmi citlivo sa prihovoriť osobe, o ktorej si myslíme, že je ohrozená. Môžeme sa opýtať, či je v jej živote všetko v poriadku, či nemá problémy. Netreba priamo vysloviť podozrenie, ale radšej ponúknuť priestor na zdôverenie sa. Ďalším spôsobom je tiež všeobecne otvárať tému násilia a hovoriť o možnostiach pomoci obetiam. Nikdy to však nerobme v prítomnosti násilníka.

Vrátim sa k prvej situácii, ktorú ste opísali. Stretávam sa s názormi, že ľudia nechcú privolať policajtov, lebo si myslia, že násilníka len napomenú a po ich odchode na to žena doplatí ešte viac. Čo môže polícia urobiť priamo na mieste?

Ak policajti zistia, že násilník spáchal trestný čin, môžu ho okamžite zadržať. Začnú trestné stíhanie a od jeho priebehu bude závisieť, čo sa stane ďalej. Je pravda, že policajti prvého kontaktu v niektorých prípadoch iba skontrolujú domácnosť a dohovoria aktérom. Nemali by tak konať, ak vidia, že je ohrozený život a zdravie. Vtedy majú právo vykázať násilnú osobu zo spoločného obydľia. Páchatel potom musí opustiť domácnosť na 14 dní, odovzdať kľúče a je mu uložený zákaz priblíženia

BARBORA BURAJOVÁ

Je právnička a vedie analytický tím Koordinačno-metodického centra pre prevenciu násilia na ženách. Centrum od roku 2015 funguje v rámci Inštitútu pre výskum práce a rodiny. Počas doktorského štúdia trestného práva skúma postavenie obzvlášť zraniteľných obetí v trestnom konaní.

sa. Počas tejto doby má obeť možnosť kontaktovať pomáhajúcu organizáciu. V súčasnosti by sa každej ohrozenej osobe malo po vykázaní násilníka ozvať intervenčné centrum s ponukou bezplatnej pomoci. Ak by sa to nestalo, obeť ho môže požiadať o pomoc aj sama. Centrú sa nachádzajú v každom slovenskom kraji a ich zoznam je na webe Ministerstva spravodlivosti.

„Aj keď obeť podá trestné oznámenie, ešte to neznamená, že začne trestné stíhanie.“

Čo ak 14 dní nestačí? Dá sa zákaz vykázaní a priblíženia predĺžiť?

Áno, podaním návrhu na vydanie neodkladného opatrenia na okresný súd. S jeho vypracovaním pomôže intervenčné centrum. Poradenstvo, či krízové ubytovanie pre ženy zažívajúce násilie navyše poskytujú aj ďalšie organizácie.

Povedzme, že sa v lepšom prípade obeť rozhodne ísť na políciu. Čo môže čakať? Bude sa s ňou rozprávať špecializovaný pracovník alebo je to príliš ideálna predstava?

Je to ideálna predstava. Náš prieskum medzi vyšetrotateľmi trestných činov ukázal istú neformálnu špecializáciu na prípady domáceho násilia. Nemôžeme ju však čakať pri každom kontakte s policajtom, pri výjazde hliadky alebo pri podávaní trestného oznámenia na obvodnom oddelení. Aj keď obeť podá trestné oznámenie, ešte to neznamená, že začne trestné stíhanie. Preto sa k vyšetrotateľom vôbec nemusí dostať. V praxi sa ženy najprv stretnú s policajtom prvého kontaktu, ktorý privolá ďalšieho. Môže nasledovať výsluch alebo písanie záznamu o podaní trestného oznámenia. Nie je teda stanovený jednotný postup a podmienky na obvodných oddeleniach sa významne líšia. Preto majú obeť aj negatívne skúsenosti. Hovoria o tom, že už na vrátnici chcel policajti počuť detaily násilia, ktoré zažívali, iné čakali neprimerane dlho na podanie trestného oznámenia.

Veľkým problémom je tiež, keď sa obeťiam neverí. Poslankyňa Hatráková pre denník SME povedala, že pri násilí na deťoch v rodinách a v intímnom vzťahu sa nedá hovoriť o striktnom rozdelení obeť a páchatel. Vy ste na to v rozhovore reagovali, že to, že obeť musí páchatel vyprovokovať, je rozšírený mýtus. Prečo máme tendenciu spochybňovať výpovede obetí?

Mnohí ľudia nechcú uznať, že násilie vo vzťahoch sa týka veľkého počtu žien a detí a závažne ich poškodzuje. Odborná literatúra poukazuje na náš vlastný obranný mechanizmus. Bránime sa prijať fakt, že domov nie je bezpečných miestom pre všetkých a aj v našich intímnych vzťahoch môžeme byť ohrození. Stretávam sa tiež s výhradami, že téma násilia je umelo pretlačovaná a problém sa nafukuje. Nie je to pravda. V minulosti spoločnosť považovala násilie v domácnosti za striktno súkromnú vec, o ktorej sa nerozpráva, dnes to už nie je tabu. Narástol aj počet jednotlivcov aj organizácií, ktoré hovoria o potrebe ochrany obetí.

Je nejaký spôsob, ako môže obeť preukázať, že je na nej alebo na jej deťoch páchané násilie, ak nemá modriny ani svedkov?

Dôležité je uvedomiť si, že partnerské násilie je vždy kontinuálne. Nikdy nejde o ojedinelý čin páchatel. Zneužíva svoju zdanlivú moc s cieľom ovládnuť a kontrolovať život obeť. Nejde o fyzické, ale aj psychické ubližovanie, napríklad zastrašovaním, ponižovaním, manipuláciou alebo sledovaním na každom

roku. Psychické násilie je prítomné vždy, no dokazuje sa oveľa ťažšie. Tiež však zanecháva materiálne stopy, napríklad výhražné či obťažujúce SMS správy a emaily. Niektorí páchatelia dokonca obeťiam do mobilov inštalujú aplikácie na sledovanie ich pohybu a kontaktov. Aj keď je to prirodzená reakcia obeť, nie je dobré stopy mazať. Ďalším dôkazom sú výpovede obeť a svedkov či psychologický posudok. Ak obeť navštívi lekára pre fyzické zranenia, je dobré zdôveriť sa mu, ako vznikli. U dospelých pacientov sa netreba obávať, že by lekár nahlásil násilie bez súhlasu obeť. V budúcnosti môže zdravotný záznam pomôcť usvedčiť páchatel. V každom prípade odporúčam najst si dôvernú osobu, s ktorou sa dá o situácii hovoriť. Nielenže môže svedecky vypovedať, ale poskytne obeť bezpečný priestor na rozhovor.

Máte skúsenosť so situáciou, kedy si osoba naozaj vymyslela, že je obeťou násilia?

Na Slovensku nemáme štatistiky o počte falošných oznámení. Niejaké údaje nám poskytujú zahraničné výskumy, no ich metodológie sú rôzne, preto sa ťažko porovnávajú. Vo väčšine sa však interval vymyslených oznámení pohyboval od troch do ôsmich percent, čo nie je veľa. V spoločnosti prevažuje mylný názor, že ak páchatel nie je odsúdený, znamená to, že obeť si násilie vymyslela. To je unáhlený záver. Súd musí jednoznačne preukázať, že konanie páchatel naplnilo znaky a intenzitu trestného činu. To sa nemusí podať, aj keď obeť naozaj zažívala násilie.

Asi štvrtina žien starších ako 15 rokov je počas života obeťou nejakej formy násilia.

Ak chýbajú dôkazy, je to tvrdenie proti tvrdeniu.

Áno, najmä v spomínaných prípadoch psychického násillia. Problémové je aj dokazovanie znásilnenia alebo sexuálneho násillia, hlavne ak sa obeť rozhodne skutok nahlásiť až po dlhšom čase. Fyzické stopy a forenzný materiál už neexistujú. To, že sa nepreukáže vina páchatela, by však nemalo brániť poskytnúť obeti inú ako trestnoprávnu ochranu a podporu, na ktorú má nárok.

Pandémia situáciu ešte zhoršila. Domáca karanténa a sociálna izolácia navyše nie sú jediným problémom, ktorý covid spôsobil. Zhoršenie situácie sme videli už počas druhej vlny. Nesúviselo len so zákazom vychádzania a sociálnou izoláciou. Výrazný dopad malo aj zastavenie prezenčnej výučby v školách. Doma s deťmi zostali prevažne matky. Museli odísť zo zamestnania na pandemickú OČR. Okrem bežnej starostlivosti o domácnosť im pribudla povinnosť pomáhať deťom s online vzdelávaním. Najmä u mladších žiakov si to vyžadovalo rozsiahlu prípravu aj po skončení vyučovacích hodín.

„Pandémia ešte prehĺbila ich riziko chudoby najmä u žien“

Ďalšou skupinou, ktorú pandémia významne zasahuje, sú ženy pracujúce na skrátenej úväzky alebo na dohody. Týchto príležitostí výrazne ubudlo. Firmy nepotrebovali pomocné sily, o zamestnanie prišli napríklad brigádnici, ktoré upratovali v obchodoch. Práve podobným typom práce si často zarábajú ženy, ktoré museli pred násillím utiecť z domu a žijú v sociálnych zariadeniach. Pandémia ešte prehĺbila ich riziko chudoby.

Dočítala som sa, že problém bol aj pri využívaní pobytových sociálnych služieb. Prečo sa počas pandémie na celom Slovensku ubytovalo len 23 žien a 32 detí, hoci potreba bola očividne vyššia?

Na túto skupinu žien sa spočiatku zabudlo. V domovoch sociálnych služieb, v ktorých žijú seniori a zdravotne znevýhodnení ľudia, bol režim hneď upravený.

Zariadenia pre obeť domáceho násillia sa na niekoľko týždňov ocitli v prísom karanténnom režime bez prijímania nových ľudí. Spolu s prevádzkovateľmi sme na problém upozorňovali. Vláda napokon upravila podmienky ubytovania, no pridala povinnosť otestovať sa. Toto všetko sa dialo ešte pred zavedením celoplošného testovania, dostupnosť preto bola nízka a záujemcovia museli

platiť. Ženy, ktoré utekali z domu s niekoľkými deťmi, na to často nemali peniaze. V zariadeniach navyše neexistovali kapacity na vybudovanie karanténnych miestností.

V akom štádiu je situácia dnes? Vidíme napríklad, že Národná linka pre ženy zažívajúce domáce násillie zaznamenáva výrazný nárast hovorov.

Všetky špecializované linky hlásia vysoké čísla. Nie je to však lineárna krivka, ktorá rastie hore, skôr sinusoida. So sprísnením protipandemických opatrení a zákazom vychádzania najprv dochádza k útlmu dopytu po týchto službách. Ženy zatvorené s násillníkmi si možno najskôr nájdu spôsob, ako v domácnosti fungovať, alebo v situácii ustrnú, a až neskôr vyhľadajú externú pomoc. Vtedy záujem o krízové linky stúpa. Ak sa pozrieme na celkové ročné výsledky v porovnaní s obdobím pred pandémiou, počet žiadostí o pomoc jednoznačne narástol.

Aké rady dostávajú ženy, keď zavolajú na Národnú linku pre ženy zažívajúce násillie? Je to veľmi individuálne. Rozhovor musí zodpovedať situácii volajúcej. Hoci má danú štruktúru, špecializované poradkyne ho vedú uvoľnene, aby sa žena cítila komfortne.

Väčšina ľudí si myslí, že hlavným odporúčaním je čo najskôr utiecť od násillníka. V skutočnosti to tak nie je. Obdobie, kedy žena odchádza alebo nad odchodom len rozmýšľa, je extrémne rizikové. Najviac fatálnych prípadov, kedy násillný partner vraždil, sa stalo práve v tomto čase. Počas poradenského rozhovoru sa najprv identifikuje forma a intenzita násillia. Následne poradkyňa odhadne riziko nebezpečenstva, teda definuje faktory, ktoré môžu vážne ohrozovať zdravie alebo život. Napríklad zisťuje, či sa násillník správa hrubo aj voči iným osobám, či sú v domácnosti malé deti alebo je žena tehotná. Medzi výrazné rizikové faktory patrí aj vlastnenie zbrane. Výsledkom hovoru by mal byť náčrt bezpečnostného plánu. Podľa neho žena vie, aký najbližší krok môže urobiť. Linka je najmä dôverným priestorom, ktorý ženám poskytuje posilnenia, základné informácie a odporúča im ďalšie služby.

Hovorili sme o možnostiach žien, ktoré sú násilliu už vystavené. Avšak nemalo by k nemu dochádzať vôbec. Čo považujete za účinný spôsob prevencie?

Ak súhlasíme s tým, že násillie je príčinou aj dôsledkom nerovnosti medzi mužmi a ženami, prevenciou je výchova k rodovej rovnosti. Mala by byť zaradená do vzdelávania

ČO ROBIŤ, AK SME SVEDKAMI DOMÁCEHO NÁSILLIA

Pri priamom ohrození zdravia

Ak počujeme krik či iné prejavy páchania násillia, treba nevyhnutne zavolať políciu na číslo 158.

Pri registrácii náznakov násillia

Takými znakmi sú zmeny správania obeť, napríklad utiahnutosť či plachosť, fyzické známky násillia, najčastejšie modriny alebo odreniny. Vtedy je vhodné citlivo sa prihovoriť ohrozenej osobe. Opýtať sa, či je v jej živote všetko v poriadku, či nemá problémy. Netreba priamo vysloviť podozrenie, ale radšej ponúknuť priestor na dôverenie sa. Ďalším spôsobom je všeobecne otvárať tému násillia a hovoriť o možnostiach pomoci obetiam. Nikdy to však nerobme v prítomnosti násillníka.

už v predškolskom veku. Musíme si osvojiť myšlienku, že napriek našim fyziologickým rozdielom sú rozdiely v príležitostiach žien a mužov neprípustné. Veľmi nepriaznivý je tiež stereotyp, že muži nemôžu prejavovať svoje city. Úzko súvisí s ďalšou oblasťou, ktorú zanedbávame, a to je schopnosť riešiť konflikty otvorene a nenásillne.

Najdôležitejšie je venovať sa obeti, ak však nechceme, aby si násillník našiel ďalšiu, pravdepodobne je potrebné pomôcť aj jemu. Deje sa to na Slovensku?

U nás sú zatiaľ dostupné sociálno-intervenčné programy pre páchatelov násillia najmä vo väzniciach. Súd im môže nariadiť povinnosť zúčastniť sa poradenstva.

Býva úspešné?

Výskumy sú skeptické. Niektoré hovoria len o 10 percentách účastníkov, ktorí sú následne schopní správať sa nenásillne. Na Slovensku sa ich zúčastňujú prevažne odsúdení páchatelia, mnohí bez vnútornej motivácie, no práve tá je najdôležitejšia. Programy majú však aj iný význam. V čase, keď s páchatelom pracujú odborníci, môžu vhodne moderovať jeho správanie. Obetiam vytvárajú ochranu a priestor na rozhodnutie sa o ďalších krokoch.

Autorka: Šimona Tomková
Foto: Martina Juričková, www.pexels.com

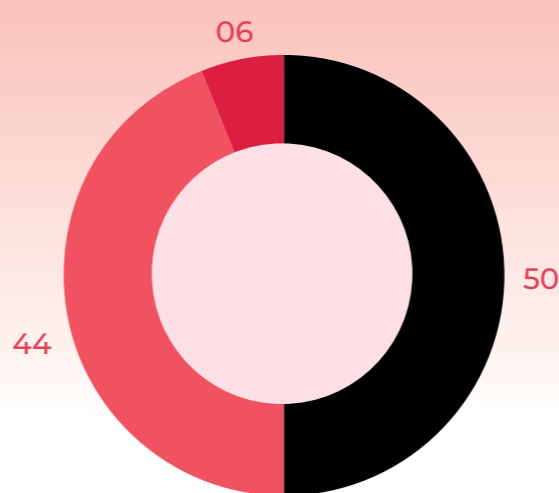
CELÝ ČLÁNOK NA WEBE

www.attelier.sk/co-robit-pri-domacom-nasilli/

Policačné dáta o domácom násillí na Slovensku v roku 2020

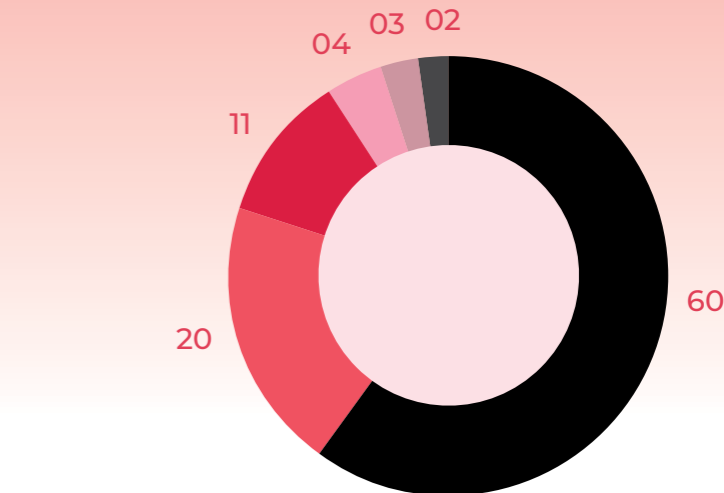
Pomer typov domáceho násillia (v percentách)

- Partnerské násillie na ženách 44
- Partnerské násillie na mužoch 06
- Násillie na inej blízkej osobe 50

Formy partnerského násillia na ženách (v percentách)

- Psychické 60
- Fyzické 11
- Sexualizované 03
- § 208* 20
- Ekonomické 04
- Vražda a zabitie 02

*§ 208 - Trestný čin týrania blízkej a tverenej osoby je posudzovaný samostatne, keďže zahŕňa psychické, fyzické aj ekonomické násillie.

Kontakty pre pomoc obetiam domáceho násillia Trnavský kraj

Zariadenie Domum: **033/77 276 87**

Útulok sv. Anny (Hlohovec): **335/577166**

Pomoc obetiam násillia: **0944 254 405**

Aliancia žien - cesta späť: **0907 242 778**

Emauz (Holič): **034/668 3110**

Centrum Koburgovo: **0944 065 259**

Online linka pomoci

ipcko.sk

Ďalšie dôležité kontakty: **justice.gov.sk, zastavmenasillie.gov.sk**

Pohlavie nie je rod

MINISLOVNÍK

Transrodovosť – nesúlady pohlavia, s ktorým sa človek narodil, a rodovej identity. Vzhľad, správanie alebo charakteristiky osoby sú odlišné od stereotypov typických pre muža alebo ženu v danej spoločnosti.

Cisrodovosť – súlad pohlavia, s ktorým sa človek narodil, a rodovej identity, ktorú mu spoločnosť pripisuje.

Transrodový muž – človek narodený so ženskými pohlavnými orgánmi, ktorý sa stotožňuje s mužskou rodovou identitou.

Transrodová žena – človek narodený s mužskými pohlavnými orgánmi, ktorý sa stotožňuje so ženskou rodovou identitou.

Tranzícia – proces, v ktorom sa človek dostáva k vyhovujúcemu vyjadreniu svojej rodovej identity. Delí sa na sociálnu, právnu a medicínsku.

Sociálna – ide o oboznámene okolia so svojou rodovou identitou a vyjadrenie preferovaného mena a zámene.

Právna – obsahuje oficiálnu úradnú zmenu osobných údajov, teda mena a rodného čísla.

Medicínska – zahŕňa procesy zmeny vzhľadu danej osoby pod lekárske dohľadom, pričom ide najmä hormonálnu terapiu či chirurgický zákrok.

Transrodoví ľudia sú na Slovensku vydaní napospas lekárom a matrikárom, lebo neexistuje žiadny platný zákon, ktorým by sa mali riadiť. Odhadovaný počet týchto osôb v spoločnosti je jedno percento. U nás sú to teda desaťtisíce.

Väčšina ľudí podľa pohlavia, s ktorým sa narodí, vníma samého seba a prispôbuje tomu aj svoje správanie. Odborne sa tento súlad nazýva cisrodovosť. Existujú však ľudia, ktorí musia každý deň zápašit' s pocitom, že nepatria do svojho tela. Transrodoví ľudia sa nedokážu stotožniť s rolou pridelenou hneď po narodení. Ako sa predpokladá, v spoločnosti žije približne jedno percento ľudí danej komunity.

„Ich prijatím im akurát pomáhame žiť kvalitnejší život.“

Môžeme teda odhadovať, že na Slovensku by mohlo byť okolo 50-tisíc transrodových ľudí. Psychológ Andrej Kuruc, ktorý pracuje pre inPoradňu určenú pre transrodových ľudí hovorí, že o pomoc požiada ročne viac ako sto ľudí. Väčšinu tvorí mládež vo veku od 14 do 25 rokov. Ako uviedla psychologička Mária Matisová v podcaste pre IPčko, už 5-ročné deti sa so svojím pohlavím nemusia stotožňovať. O pomoc však žiadajú aj ľudia po štyridsiatke. Mnohí so sebou bojujú dlhé roky a trpia svoju rolu v partnerskom vzťahu. S coming-outom prídu až v zrelom veku, zväčša po smrti partnera alebo rozchode.

Ide o rod, nie o pohlavie

Kedže ich zovňajšok nie je totožný s ich pocitmi, musia prejsť obťažnou premenou, takzvanou tranzíciou. V krátkosti, musia

absolvovať medicínske, sociálne a právnické procesy zmeny. Sociálna tranzícia navyše okrem vyjadrenia svojej pravej rodovej identity predstavuje aj voľbu jedného z mien. Zmena mena a rodu na matrike si vyžaduje posudok od lekára. Ten bol kedysi závislý od medicínskeho zákroku, konkrétne od kastrácie a sterilizácie. Niektorí lekári ho vyžadujú dodnes, i keď táto požiadavka je viazaná na neplatnú vyhlášku ešte z roku 1981. „Problém je, že žiadny zákon spoločnosti neprikazuje túto požiadavku dodržiavať. Často sa to ne deje ani v rodine či v škole, čo spôsobuje veľké nepríjemnosti. Školy, ani iné inštitúcie, nemajú usmernenia, ktorými by sa v podobných situáciách mali riadiť,“ vysvetľuje psychológ z organizácie pre transrodových ľudí inPoradňa.

„Daná komunita musí za svoje práva bojovať.“

Médiá tento nesúlady často nesprávne formulujú a zamieňajú so zmenou pohlavia. „Korektnejšie je hovoriť o prepise rodu, kedy si človek zmení údaj v občianskom preukaze a rodnom čísle. Nie je to biologická, ale sociálno-právna záležitosť. Rod je spoločenskou a psychologickou kategóriou, keďže zahŕňa vonkajšie znaky, napríklad výzor, roly a správanie, ktoré vplyvom kultúry pokladáme za typicky mužské alebo ženské. To sa

však v čase môže meniť,“ hovorí Kuruc. Tiež je otázne, či je transrodová žena naozaj uznaná za ženu a rovnako transrodový muž za skutočného muža. Podľa Kuruca má spoločnosť zakorenené, že žena má byť ženou a muž mužom podľa toho, čo hovorí kultúra. „Tieto stereotypy ale vyvracajú tisíce ľudí na celom svete, ktorí svojou prítomnosťou v spoločnosti nič prevratné nespôsobili. Ich prijatím im akurát pomáhame žiť kvalitnejší život,“ približuje. Sexuologička Olga Jamborová tvrdí, že spoločensky sú uznaní. „Fyzicky tam samozrejme problém je. Niektorí sa dajú preoperovať a potom je fyzicky kompletným mužom alebo ženou. Ak to ale nejde, sú uznaní iba spoločensky. Je to v zásade spoločenská konvencia. Doklady majú, ale nemá to kto a ako prekontrolovať,“ vysvetľuje.

„Transrodoví ľudia pritom nie sú nijako nebezpeční.“

Podľa Jamborovej je najdôležitejšie, ako sa prijímajú a cítia samotné transrodové osoby.

Sexuologička tiež dodáva: „Druhá vec je, že samozrejme chromozómy nám zmeniť nevedia – tie sú pôvodné, ale spoločensky ako som už spomínala sú uznaní, fyzicky až po operácii. Spoločensky nikto nekontroluje ako kto vyzerá, že sa človek cíti byť v určitej role. Obvykle sa aj danej role podobajú počas hormonálnej liečby. A tak by sme to i mali akceptovať. Sú to teda skôr medicínske záležitosti.“ Mnohí pacienti, ktorí navštívia jej ambulanciu, sa dajú preoperovať – samozrejme nie všetci. Podľa

Ľudia si často zamieňajú zmenu rodu so zmenou sexuality.

jej slov im ide prevažne o empatiu, o uznanie. Jamborová potvrdzuje aj nárast transrodových ľudí na Slovensku: „Například pred päťnástimi rokmi to boli traja, štyria za rok a teraz je to skôr v rovnakom počte do mesiaca.“

Rolu identity máme v hlave

Podľa sexuologičky je totiž transrodovosť vrodená. Človek sa s rodovou dysfóriou narodí. Istý čas trvá, kým sám pochopí, v čom má problém a následne dôjde k takzvanému coming outu. Po určitom čase sa situáciou začne zapodievať. U transrodových ľudí je už od detstva jasné, že inklinujú k správaniu opačného pohlavia. Pre dievčatá sú pútavé autička, futbal a iné typické chlapčenské záujmy, u chlapcov sú to zas bábiky alebo napríklad mejkap. Takéto

správanie však ešte automaticky neznačí, že ide o transrodové dieťa. V danom veku je všeobecne zvedavé a všetko zatiaľ len objavuje. Sexuologička hovorí, že príčinou rodovej dysfórie je problém pohlavia v mozgu, nejde o voľbu. Problém rodovej identity majú teda ľudia v hlave. V dnešnej dobe sa vďaka ultrazvuku určí pohlavie človeka už pred jeho narodením. Stanoví sa na základe výzoru a jeho pohlavných orgánov. Avšak neskôr sa táto identifikácia nemusí zhodovať s tým, ako to cíti a vníma ono samo.

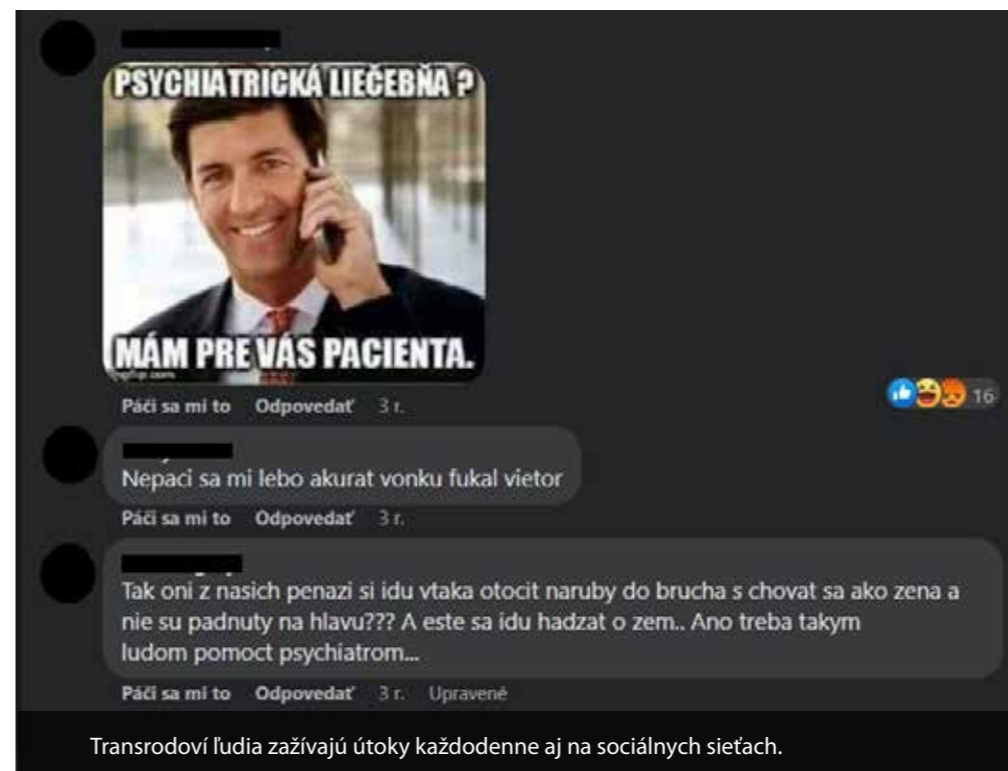
„O transrodových ľuďoch má bežná populácia veľmi málo informácií.“

V minulosti sa považovala transrodovosť skôr za duševnú chorobu, no Svetová zdravotnícka organizácia urobila voči vnímaniu transrodových ľudí krok vpred. 25. mája v roku 2019. Rodovú nehodu odstránila zo zoznamu duševných chorôb a presunula ju do kategórie sexuálneho zdravia. I keď by mal byť tento počín vo vnímaní transrodových ľudí kľúčový, spoločnosť ich odsudzuje aj naďalej. Daná komunita musí za svoje práva bojovať. Viaceré osoby z nej dokonca majú obavy, čím sa nenávisťné prejavy voči tejto skupine prehľbujú. Transrodoví ľudia pritom nie sú nijako nebezpeční. „Obavy vznikajú z neznalosti. O transrodových ľuďoch má bežná populácia veľmi málo informácií. Nerozumejú téme a ich strach podporujú konšpirácie či ideológie extrémistických skupín,“ dodáva Kuruc.

Rozhovor s Andrejom Kurucom nájdete aj v podcaste REČ O. www.attelier.sk/tag/rec_o/

Autorka: Michaela Orechovská
Foto: [facebook.com/SME](https://www.facebook.com/SME), unsplash.com/BaranLoftollahi, unsplash.com/lenabalk

Transrodoví ľudia zažívajú útoky každodenne aj na sociálnych sieťach.

V PRVEJ DISKUSII POROZPRÁVALI KRISTÍNA TORMOVÁ A BORIS PRŠO O NOVINÁRSKEJ PRÁCI. ZÁZNAMY OBOCH DISKUSIÍ NÁJDETE NA FACEBOOKU FREJM-U

AJ POČAS TRETEHO ROČNÍKA FESTIVALU ZAPLNILI ŠTUDENTI FMK CELÉ DO KINO OKO

FREJM

ŠTUDENSKÝ FESTIVAL FILMU & VIDEOA

3.5.2022

SÚŤAŽNÉ PREMIETANIE ŠTUDENSKÝCH FILMOV
TENTO ROK DOPLNILA AJ SEKCIA DIGITÁLNYCH HIER

V DRUHEJ DISKUSII SA REŽISÉR LACO HALAMA ROZPRÁVAL S KASKADÉROM A HERCOM VLADIMÍROM FURDÍKOM, KTORÉHO DIVÁCI POZNAJÚ AKO NOČNÉHO KRÁĽA ZO SERIÁLU HRY O TRÓNY

Stážisti a mladí novinári sú najzraniteľnejší

Redakcia Seznam Zpráv sa stala priekopníkom v českom a slovenskom mediálnom priestore, keď ako prvá založila inštitút redakčnej ombudsmanky. Do funkcie zasadla novinárka Zuzana Kovačič Hanzelová, ktorá chce venovať pozornosť najmä mladým novinárom, ktorí len začínajú naberať skúsenosti v redakčnom prostredí.

Redakcia Seznam Zpráv pristúpila k ráznemu kroku, keď po prevalení sexuálneho obťažovania voči viacerým členkám redakcie, z hodiny na hodinu prepustila zástupcu šéfredaktora a vedúceho zahraničnej rubriky, Jiřího Hoška. Odvtedy vedenie urobilo viacero opatrení, aby sa podobné situácie neopakovali a ak aj áno, aby sa o tom včas dozvedeli a mohli zakročiť. „Bol to dôvod, prečo sme začali riešiť bezpečnosť zo široka. Uvedomili sme si, že je potrebné nastaviť určité pravidlá,“ hovorí šéfredaktor Seznamu, Jiří Kubík.

Prvým krokom bolo vytvorenie pracovnej skupiny, ktorá bola zložená z desiatich členov redakcie. V rámci nej sa diskutovalo o rôznych opatreniach, ktoré by pomohli

vytvoriť zdravé a bezpečné pracovné prostredie. Padlo niekoľko návrhov, jedným z nich bola aj redakčná ombudsmanka.

„Keď sa stane niečo, prečo sa také opatrenia robia, je to bolestivé a citlivé. Seznam sa s tým vysporiadal absolútne ukázkovo.“

Seznam ide príkladom

Zuzana Kovačič Hanzelová bola od začiatku jasnou voľbou. „Mali sme tip na to, kto by mohol pozíciu ombudsmanky zastávať, takže sme sa veľmi rýchlo rozhodli, že to je pre nás správna cesta,“ opisuje proces rozhodovania šéfredaktor portálu. Výhodou slovenskej novinárky je, že pozná redakčné

prostredie a nakoľko bola členkou rady Seznam Zpráv aj redakcia pozná ju. Dôležitým faktorom výberu bolo tiež, že sa podobným témam venuje aj vo svojej novinárskej praxi. „Zuzana má s touto témou bohaté skúsenosti, má pre ňu cit a vie o nej premýšľať a písať,“ doplnila Kubík.

„Keď sa stane niečo, prečo sa také opatrenia robia je to bolestivé a citlivé. Seznam sa s tým vysporiadal absolútne ukázkovo,“ hovorí nová redakčná ombudsmanka, ktorá vníma kroky redakcie ako pozitívny signál. Sama by ako začínajúca novinárka uvitala takúto možnosť, keďže si zažila rôzne bizarné situácie v redakciách, často so staršími mužskými kolegami. Podľa nej by sa mohli najmä väčšie slovenské médiá inštitútom ombudsmanky inšpirovať. „Začať by sme mohli verejnoprávnym médiom, pretože to by malo ísť príkladom,“ hovorí.

Ako to funguje?

Zastávať pozíciu redakčnej ombudsmanky nie je práca od deviatej do piatej každý deň. Jej funkcia má skôr preventívny charakter. „Keď sa mi niečo dostane na stôl, bude to vážne,“ spresňuje Hanzelová. „Dúfam, že budem musieť riešiť čo najmenej prípadov,“ doplnila. Keďže je externým elementom, má zabezpečiť najmä nezávislosť. Prípadné podnety môže odovzdávať vedeniu redakcie v anonymizovanej podobe. Podobnú úlohu majú aj redakční splnomocnenci. Tí sú však členmi redakcie.

„Dúfam, že budem musieť riešiť čo najmenej prípadov.“

S procesom nastavenia agendy pomohli šéfredaktorovi konzultácie s organizáciou Consent, ktorá sa venuje téme bezpečného pracovného prostredia. Systém práce je však stále vo vývoji. „Je to novinka, uvidíme čo prinesie život,“ hovorí redakčná

Šéfredaktor Seznam Zpráv tvrdí, že vedenie sa snaží vytvárať zdravé a bezpečné prostredie.

ombudsmanka. Podľa jej slov sa za tým však neskrýva náročný mechanizmus. Členovia redakcie majú na ňu kontakt a v prípade problému sa na ňu môžu kedykoľvek obrátiť. Ombudsmanka bude konzultovať dianie v redakcii so splnomocnencami a vedúcimi. Nových členov redakcie bude informovať o tejto možnosti letáčik s podrobnými

informáciami. „Podstatné je zamerať sa na stážistov a mladých, ktorí prichádzajú, lebo tí bývajú najzraniteľnejší,“ tvrdí Hanzelová.

Problémom nie je len sexuálne obťažovanie „Existuje množstvo spôsobov ako sa môže dostať novinár do situácie nielen sexuálneho obťažovania, ale aj bossingu, ktorý sa navyše

môže diať online,“ upozorňuje redakčná ombudsmanka a doplnila, že sama si zažila podobný prípad v redakcii RTVS. Šikana na pracovisku neovplyvňuje len psychickú pohodu, ale negatívne vplyva aj na pracovný výkon zamestnanca.

Podľa prieskumu, ktorý v roku 2013 realizoval Inštitút pre výskum práce a rodiny v slovenských podmienkach medzi najčastejšie prejavy šikany patria znevažujúce poznámky o súkromnom živote, zadávanie nezmyselných úloh, znevažovanie názorov, odmietanie komunikovať, šírenie reči a klebiet a ignorovanie názorov.

„Podstatné je zamerať sa na stážistov a mladých, ktorí prichádzajú, lebo tí bývajú najzraniteľnejší.“

Bez možnosti redakčnej ombudsmanky by sa mali zamestnanci obrátiť so sťažnosťou na personálne oddelenie. Podľa Hanzelovej to však v slovenských firmách funguje málokedy. FZačínajúci novinár je teda v nevýhode a nemá veľa možností ako riešiť obťažovanie či šikany v pracovnom prostredí.

Autorka: Viktória Revajová
Foto: archív ZKH, archív Jiří Kubík

TYPY ŠIKANY V PRACOVNOM PROSTREDÍ

Mobbing

Ide o útoky skupiny proti jednotlivcovi. Charakteristická je pre nich skrytosť, rafinovanosť a zákernosť. Za mobbing možno považovať, keď sa takéto správanie objavuje aspoň jedenkrát týždenne po dobu minimálne šesť mesiacov.

Bossing

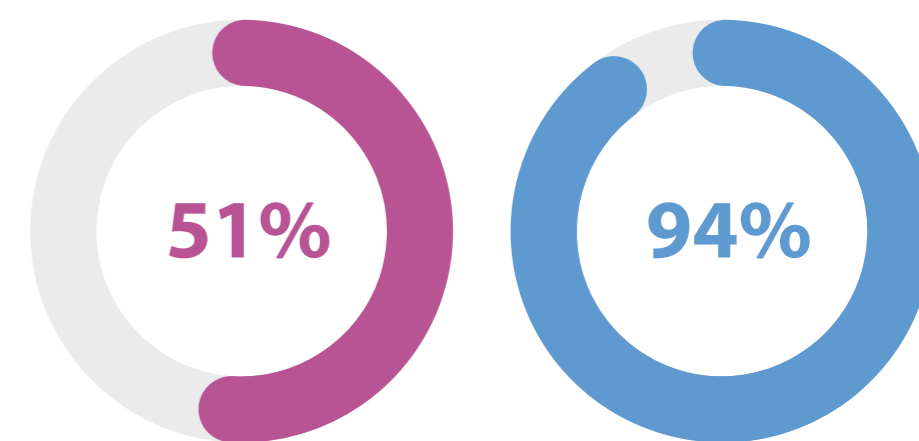
Je špecifický tým, že šikanovania sa dopúšťa nadriadený pracovník. Ide o správanie nadriadeného, ktoré poškodzuje podriadeného pred jeho kolegami, sťažuje či znemožňuje mu jeho prácu. Bossing sa samozrejme vyvíja a stupňuje.

Staffing

Ide o opak bossingu a teda šikana smeruje od zamestnancov smerom k nadriadenému. Cieľom je znemožniť, či úplne zničiť vedúcich pracovníkov. Najčastejšou obeťou tohto typu šikany sú nadriadení s výrazne nižším vekom ako podriadení.

Graf počet prípadov šikany na pracovisku:

(Prieskum za rok 2019)

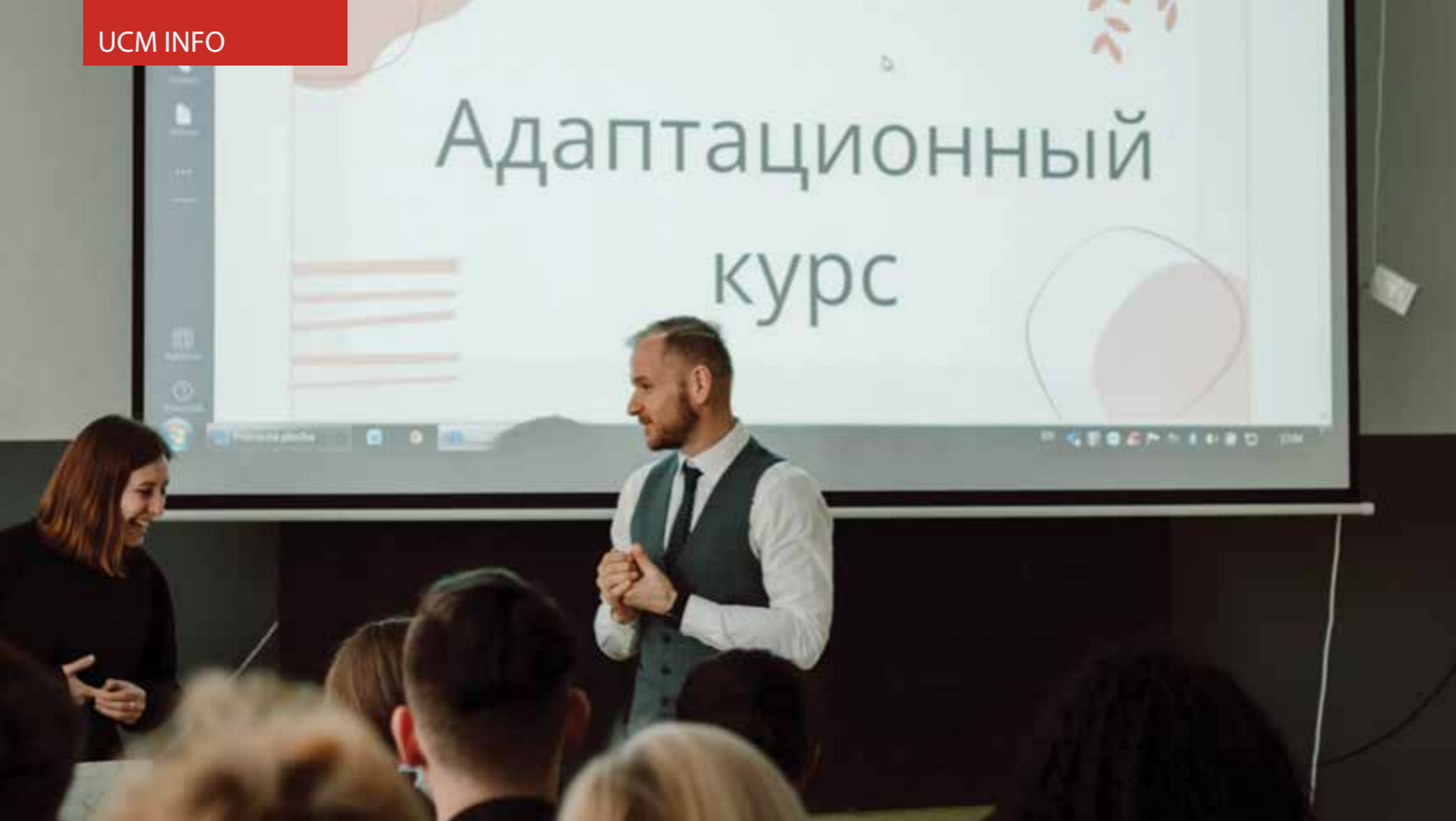

51 % percent respondentov sa stretlo s bossingom

94 % respondentov z 2 081 zamestnancov uviedlo, že boli na pracovisku šikanovaní

Ženy sú na pracovisku ohrozené šikanou viac (10,7 %) ako muži (5,8 %).

Zdroj: monster.com

Počas adaptačného kurzu sa učia najmä základy slovenčiny.

Adaptačný kurz na FMK: Ukrajinské deti hľadali v Jame sladkosti

Na Fakulte masmediálnej komunikácie dvakrát do týždňa prebieha adaptačný kurz pre Ukrajincov, ktorí našli prechodný domov v Trnave. Lektori vyučujú slovenský jazyk, dobrovoľníci sa hrajú s deťmi.

S prvotnou myšlienkou prišiel prodekan Andrej Brník: „V ťažkej situácii treba pomôcť. Preto som oslovil ukrajinských študentov na UCM a som rád, že takto môžeme pomáhať utečencom v Trnave.“ Lektormi kurzu sú ukrajinskí študenti z UCM. Spolu s nimi vyučuje aj Timur Loginov – ruský študent z FMK, ktorý

prvý rok študuje marketingovú komunikáciu. Na prodekanovu výzvu reagoval so svojou priateľkou Anastasiou Schevchenko okamžite. „Stále som jej vďačný nielen za to, že podporila môj nápad pomôcť zorganizovať kurz, ale aj za to, že to robila spolu so mnou. Keď som si uvedomil, že na Slovensku je čoraz viac

utečencov, začal som hľadať spôsoby, ako pomôcť. Obával som sa však reakcie na moju národnosť,“ hovorí Timur.

„Postupne sa k nám pridali ukrajinské deti, ktoré nepatrili k nášmu kurzu.“

Na kurz chodí približne 40 Ukrajincov. Ich počet sa na každom kurze líši, pretože si už mnohí našli prácu či brigádu a chodia vtedy, keď nepracujú. Niektorí sa z Trnavy posunuli inde, ale stále prichádzajú noví. Okrem tých, čo sa vzdelávajú, prichádza aj 5 až 10 detí. Je pri nich vždy jeden dobrovoľník z radov ukrajinských študentov na UCM, pretože ostatným slovenským dobrovoľníkom nerozumejú. Každého kurzu sa zúčastňujú organizátori – pedagógovia a niekoľko slovenských študentov. „Trvalo mi dlho, kým som pochopil, že krajina, v ktorej som sa narodil, začala vojnu s krajinou, v ktorej mám veľa priateľov a kde žije rodina mojej priateľky. Spočiatku som túto situáciu vnímal veľmi ťažko a všemožne som ju a jej rodinu podporoval,“ vraví študent Timur.

Hrajú futbal, hádžu si frisbee

Zatiaľ čo sa starší vzdelávajú, dobrovoľníci z radov pedagógov a študentov FMK trávia čas s ukrajinskými deťmi. Najväčší úspech malo pre deti veľkonočné hľadanie sladkostí, ktoré boli umiestnené po celom jednom poschodí budovy v Jame. Keď sa neskôr niektorí šikovnejší vrátili, tak mali problém všetko vybrať z vreciek. „Väčšinu času chcú byť deti vonku. Hrajú sa s loptou či hádžu frisbee. Po Veľkej noci hľadali sladkosti na chodbách Jamy. Sú to deti, chcú behať, naháňať sa, vystrájať,“ hovorí doktorka Slávka Gracová.

„Krajina, v ktorej som sa narodil, začala vojnu s krajinou, kde žije rodina mojej priateľky.“

Hranie s deťmi opísal aj dobrovoľník Filip Mazák: „Keď sme sa ako skupina hrali na ihrisku, zistili sme, že nás je stále akosi viac. Postupne sa k nám pridali ukrajinské deti, ktoré nepatrili k nášmu kurzu. No a neskôr

z neďalekého detského ihriska aj viacero slovenských detí. Tak sme robili animátorov vo veľkom.“ Najťažšie a pre dobrovoľníkov najzábavnejšie bolo hranie sa s ukrajinskými deťmi na začiatku kurzu. Nemali vtedy žiadneho tlmočníka. „Mysleli sme, že nikto nepríde a zrazu pri nás bolo desať detí v rôznom veku. Išli sme s nimi von a rýchlo sme prišli na to, že to nebude také jednoduché,“ potvrdzuje Filip.

Každé dieťa sa podľa jeho slov rozbehlo na inú stranu a každé si niečo rozprávalo. S jedným zo starších chlapcov mali na prvom kurze menšiu výmenu názorov. Otázka bola zásadná – kto je lepší futbalista? Lionel Messi či Cristiano Ronaldo? „Keď zistil, že nie som fanúšik Ronalda, dal mi to poriadne pocítiť slovné, ale aj fyzicky. Samozrejme, v rámci zábavy,“ priznáva.

Mnohí si našli prácu

Kurzy slovenčiny sú pre ľudí z Ukrajiny veľmi potrebné pre zaradenie sa do spoločnosti a hľadanie práce. Ľudia, ktorí na kurzy chodia, sú vďační za všetko, čo pre nich fakulta a študenti robia. Prešli náročnú cestu na Slovensko bez toho, aby očakávali akúkoľvek podporu a pozornosť. „Každú hodinu nám ďakujú za pomoc pri organizovaní humanitárnej pomoci, za hodiny, ktoré sme im poskytli a hlavne za náš vzťah a pohotovosť. Za jeden mesiac sme zorganizovali viac ako sedem hodín a dva tréningy so psychológom. Dokonca sme oslávili aj sviatok, kde sa učili slovenský jazyk prostredníctvom hier, varili a ochutnali neuveriteľne chutné palacinky,“ dodáva Gracová. Mnohí ľudia z kurzov si už našli prácu, no s lektormi ostali v kontakte. V kurzoch budú lektori a dobrovoľníci pokračovať predbežne do konca mája.

Autorky: Slávka Gracová, Bernadetta Čaranová
Foto: Slávka Gracová

POMÔCŤ MÔŽETE AJ VY

UCM zriadila aj darovací účet pre študentov z Ukrajiny. Naskenujte QR kód, získajte viac informácií a podporte ich ľubovoľnou sumou.

UCM NOVINKY

Akademický senát UCM zvolil novú rektorku. Je ňou profesorka Katarína Slobodová Nováková, ktorá pôsobí na Katedre etnológie a mimoeurópskych štúdií Filozofickej fakulty. Na poste vystrieda profesora Romana Boču, ktorý je vo funkcii od roku 2018.

UCM oslavuje 25 rokov fungovania. Vznikla v roku 1997.

Filozofická fakulta začala okrem psychologickéj poradne organizovať aj skupinové stretnutia pre ukrajinských a ruských študentov.

Do Študentskej rady vysokých škôl zvolili troch študentov UCM – Nina Kališová z Fakulty masmediálnej komunikácie (FMK), Viktória Borisová z Inštitútu manažmentu a Karin Lepetová z Fakulty sociálnych vied.

FMK sa stala oficiálnym členom Rady pre reklamu. Stala sa prvou a jedinou fakultou, ktorá má zastúpenie v uznávanom orgáne etickej samoregulácie reklamy.

Spoločnosť SEWA, member of European Recycling Platform, udelila UCM Zelený certifikát za ekologickú recykláciu a spracovanie elektroodpadu v roku 2021.

Tím rádia Aetter sa zúčastnil futbalového turnaja Media Cup 2022. Zahrali si s družstvami RTVS, Denníka Šport a televízií Markíza, JOJ a JOJ Šport.

Kreatívno-experimentálny fotografický ateliér (KEFA) usporiadal klauzúrnú výstavu študentských fotografií v priestoroch podniku Čajka na Halenárskej ulici v Trnave. Môžete si ju pozrieť do 25. mája 2022.

Do 1. júna 2022 sa jednotlivci či skupiny študentov môžu prihlásiť do súťaže o najlepší projekt zameraný na posilnenie povedomia o ochrane životného prostredia na univerzite. Víťazný návrh získa 2000 eur.

Doktorand FMK Tamás Darázs sa 20. mája 2022 predstaví na podujatí TEDA – #trnavská_veda v Kine Hviezda. Bude hovoriť o neuromarketingu. Event organizuje občianske združenie Lifestarter v rámci projektu Učiaca sa Trnava.

Zatiaľ čo sa dospelí učia, s deťmi sa hrajú dobrovoľníci.

TRNAVA má novú vizuálnu identitu

Mesto bude po novom reprezentovať logo, ktoré tvorí modré písmeno T so zlatou korunkou. Odkazuje tým na fakt, že sa Trnava ako prvá na našom území stala slobodným kráľovským mestom.

Nielen Trnavčania dobre poznajú modro-žltý erb s kolesom, ktorý mesto používa už dlhé roky. Tento znak však nikdy nebol súčasťou ucelenej vizuálnej identity. Samospráva preto koncom minulého roka vyhlásila verejnú súťaž na nový dizajn manuálu mesta. Víťazný návrh predstavili verejnosti 1. mája 2022.

Vyhrala modernosť a čistota

„Medzi vopred definované hlavné kritériá výberu nepatril len cena, ale najmä estetická a funkčná kvalita návrhu. Víťazný návrh je elegantný, graficky čistý a dobre aplikovateľný. Hodí sa na inovatívne projekty aj tradičné príležitosti,“ hovorí jeden z členov komisie, mestský kurátor Adrián Kobetič. Záujemcovia svoje návrhy prihlasovali do polovice decembra 2021. Súťaž vyhral Adrián Juráček z Malina Studio. Jeho návrh spomedzi šiestich súťažiacich vybrala odborná komisia zložená prevažne z profesionálov v oblasti grafiky a dizajnu.

Adrián sa venuje grafickému dizajnu už viac ako desať rokov. „Dominantným prvkom celého vizuálu je koruna. Nový návrh pracuje so vzdušnosťou, minimalizmom a modernou skratkovitosťou. Symbol kolesa je síce dôležitý heraldický prvok, ale je príliš zameniteľný a využíva ho viacero inštitúcií. Je určite lepšie a praktickejšie oddeliť logo mesta od erbu,“ vysvetľuje. Podľa neho koruna navyše zreteľne odlišuje identitu mesta od iných inštitúcií a miest. Tේčko s korunkou na vizuáloch dopĺňajú zlaté a biele pružky, ktoré symbolizujú obrysy mestských hradieb, takzvané cimburie.

Kráľovský slogan

„Našou ambíciou pri vyhlásení súťaže bolo nájsť rozpoznateľný vizuálny symbol, s ktorým sa budú domáci identifikovať a bude moderne reprezentovať mesto v rámci Slovenska i za hranicami,“ hovorí primátor Trnavy Peter Bročka. Súčasťou novej identity je aj slogan „Mesto, kde sa žije kráľovsky“. Prípomína

slávnu históriu Trnavy a zároveň ju charakterizuje ako miesto, kde vládne príjemná a živá atmosféra. Slogan je zároveň veľmi flexibilný. Dá sa použiť v skratenej forme ako „Mesto, kde sa žije“ alebo sa prispôbiť akejkoľvek udalosti, ako napríklad „Mesto, kde sa zabáva kráľovsky“, „Mesto, kde sa je kráľovsky“ či „Mesto, kde sa stavia kráľovsky“.

Nová identita sa objaví na dvoch úrovniach – v onlinovom i offlinovom prostredí. Na internete bude aplikovaná najmä v rámci pripravovanej aktualizácie webu a na sociálnych sieťach mesta. Použijú ju aj pri webovej propagácii trnavských podujatí či iných miestnych projektoch. Navrhovaný vizuál je prispôbený aj offlinovým potrebám mesta. „Našou ambíciou bolo do poslednej bodky pokryť identitu Trnavy, jej úradov, inštitúcií a kampaní reklamného charakteru,“ vysvetľuje prípravu návrhu pre všetky časti mesta grafik Adrián. Preto sa v novom vizuáli vyskytujú aj návrhy informačných či navigačných tabúľ, úradných dokumentov, vizitiek a tlačených plagátov. Mesto chce navyše uplatniť dizajn aj pri vytváraní oficiálneho „merchu“, teda predmetov s logom alebo farbami mesta, medzi ktoré bude patriť napríklad oblečenie či tašky. Vizuálna identita sa postupne začína v meste udomáčňovať, novinky budú pribúdať počas celého roka.

Autorka: Šimona Tomková
Foto: dizajn manuálu mesta Trnava

VYHRALI SME

ZLATÉ ŠTÚROVO PERO

Po roku je atteliér opäť najlepším vysokoškolským časopisom na Slovensku.

Okrem ceny za tlačenú verziu časopisu sme získali ďalších šesť ocenení:

Individuálne novinárske príspevky vysokoškolákov

- 1.miesto - Šimona Tomková
- 3.miesto - Katarína rendošová
- Cena ministerky kultúry - Viktória Revajová

Online žurnalistika

- 1.miesto - web atelier.sk
- 2.miesto (dve ceny) - podcasty Podcastt a REČ O

od seba

začni OD SEBA

28 MÁJ 2022

Zelený Kríček Trnava

11:00 - 17:00

ekologický festival

- Čakajú ťa zaujímavé prednášky –
od inšpiratívnych ľudí
- Tešiť sa môžeš na rôzne –
workshopy
- Budú pripravené súťaže, –
predajné stánky a živá hudba

Viac info na sociálnych sieťach

– ig - zacni_od_seba –